

בדברי אדר

פרשת שלח תשפ"ה

יומא דהוליא של כ"ק מרן ראש השובה זיע"א
ושבת 'שבע ברכות' בחצר הקדוש
שנה ל"א גליצו מ"ג אבות פ"ג

הדר"נ מוצש"ק ר"ת

י-ם 7.12 8.30 9.05

ב"ב 7.28 8.33 9.03

המוליד אור ליום ה' 9.56 4 ח"י
ר"ה תמוז ב"מס' ה' וערש"ק הכעל"ט

1453

יו"ל ע"י מכון "דובב מישרים"

ת.ד. 5262 ירושלים

אמרות טהורות

מספה"ק על פרשת השבוע

נא לשמור על קדושת הגליון

שבאם היא תראה אותך אני בטוח שאתה לא תמצא חן בעיני, ואז כבר לא יועיל שום דבר ולא תוכל כבר לתקן. לכן אני מייצק לך כאב נאמן לא להחמיץ ההזדמנות. אמנם לא נכנסו הדברים באזני הבן ולא רצה לוותר. ולכן יצא מה שיצא. והנה השי"ת העיד על ארץ הקדושה שהיא זבת חלב ודבש, ארץ טובה ונחלי מים, והם שלחו מרגלים לראות מה הארץ הטובה היא אם רעה, היש בה עץ אם אין. וזוהו גילו דעתם שאין להם האמונה שלימה. כי לו היתה להם אמונה שלימה היו מיד נכנסין לארזה"ק. ולכן מתחלה אמר: "שלח מרגלתיך". אני איני מצוה אותך. אמנם מכיון שהם חלשים באמונה הסתכל השי"ת שיותר טוב עבורם שישארו במדבר עם משה רבנו ע"ה ארבעים שנה להתרגל מעט מעט באמונה. לכן היו כולם אנשים עפ"י ד'. בהסכמה של השי"ת. ומה שהוצרך לבחור במרגלים צדיקים ללמד זכות על הדורות הבאים כי אפילו גדולי הצדיקים נכשלו בלשון הרע של ארץ ישראל הק'. ומעתה אם נכשלים בלה"ר על ארזה"ק יש עליהם זכות גדולה. כי יש על זה יצה"ר גדול. וכמו שאמר ז"ל: הכל באבק לה"ר. ועל ארזה"ק בלה"ר ממש נכשלים כולם אפילו הגדולים. וד' יכפר בעד כולם. (הרה"ק רבי שלמה מזוועה"ל ז"ל)

במדרש: שאין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו, ואין לך בנ"א שנשתלחו לעשות מצוה ונותנין נפשם להצליח בשליחותן כאותם שנים ששלח יהושע וגו', מי היו שנו רבותינו אלו פנחס וכלב וגו' נטלה אותם להטמינם א"ל פנחס אני כהן והכהנים נמשלו למלאכים שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, והמלאך מבקש נראה, מבקש אינו נראה, ומנין שנמשלו הנביאים כמלאכים וגו' וכן הוא אומר ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים וכו', והלא פנחס הזה אלא מכאן שנקראו הנביאים מלאכים, לפיכך אמר לה פנחס אני כהן ואיני צריך להטמין אלא הטמיני לכלב חבירי וגו', ע"כ. וצ"ב דכיון דפנחס לא היה לו שום מקום לחוש ולא היה בכלל סכנה כלל א"כ כמה ניכר שנתן נפשו להצליח בשליחותו, וגם למה לא שלח יהושע אותו את אלעזר והיו שני כהנים ולא היו חוששין כלל, וגם האם אפשר לומר כפשוטן של הדברים שכל הכהנים הם במעלה זו, והמדרש מתחיל בכהנים ואח"כ מזכיר נביאים ומסיים לפיכך אמר לה פנחס אני כהן.

והנראה דמדרגה זו של מלאכים הוא כמ"ש המד' והמלאך מבקש אינו נראה, וממשיך המדרש דבכהן דנאמר בו כי מלאך ה' צבאות הוא הרי הוא ג"כ באותה הדרגה, אבל זה בכהן שמדבר בו הקרא כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, ואז כשהכהן מלמד תורת ה' הרי הוא בדרגת מלאך, וכמו שדרשו ז"ל אם הכיב דומה למלאך תורה יבקשו מפיהו, וזש"נ שפתי כהן ישמרו דעת, כי דעת התקשורת הוא, והרב המוסר לתלמידו תורת ה' באופן זה להשפיע שיהיה התלמיד מקושר להתורה דומה למלאך המקיים שליחותו של המקום בשלימות, ולזה בכדי שיזכה פנחס אז למדרגה זו הרי היה מקודם עליו ליתן נפשו על שליחותו שאז הוא שהיה יכול לזכות לדרגת מלאך. ונראה עוד

בד"ה שלח כ"ק אנשים וכו' דחנה צריך האדם וכו' ולשבר ולהכניע את הגשמות והאציות. הנה אף שהספה"ק לא נכתב ע"י הנועם אלימלך ז"ל בעצמו מ"מ יש לדייק בכאן בכפל הלשון במה שאמר לשבר ולהכניע, וגם בכפל לשונו במה שאמר הגשמות והאציות, והנה לשבר הכוונה לגמרי לעוקרו ולהכניע הכוונה להטותו לצד הטוב, והנה ארציות הוא מלשון רצון, וכדאי' ברש"י בטעם שנקראת ארץ שרצתה לעשות רצון קונה וגשמותיות הוא מלשון מגושם, וע"כ הגשם צריך לשבר והרצון המושכו לכל מיני דברים רעים צריכים להכניעה ולהטותה לתורה ולמצוות ולמע"ט, ומדויק להלן בנוע"א שכתב להכניע את הארציות וצריך להכניס כל הרצון והתשוקה לעשות רצון קונו, וכדאי' במד' בפ' אין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו, וכדאי' בשפ"א שעל כל א' להרגיש זאת שהוא שלוחו של הקב"ה בעוה"ז וצריך להיבטל למשלח.

(כ"ק מרן ראש השובה זיע"א, קונטרס אמרי נועם)

שלח כ"ק אנשים ויתורו את ארץ כנען. היינו שהאדם צריך למנות על עצמו אנשים חשובים שיבחנו את מצבו בעבודת השי"ת, "ארץ כנען" הוא רמז לגוף החומרי, שצריך למנות על עצמו מנהיג שידריכו בעבודת השי"ת, ולא יסמוך על שכלו כי הגוף החומרי מחשיך ומעוויר עיני האדם וגורם לו שיאמר על רע שהוא טוב ח"ו, לזה צריך דוקא שיקיים בנפשו "שופטים ושוטרים תתן לך" פירוש על עצמך, שיבחנו את מצבך וידריכוך בדרך האמת.

(כ"ק אדמו"ר הנחל יצחק מזוטשקא ז"ל)

שלח כ"ק. פירש רש"י ז"ל "לדעתך". אני איני מצוה לך. אנשים פירש"י ז"ל: צדיקים, וכתוב "עפ"י ד"מ משמע שהיה בהסכמת השי"ת. והנה, מפי עליון לא תצא הרעות. ולמה נתגלגל שישאל סבלו מזה יסורים? ואצל יהושע מצינו ששלח גם כן מרגלים ולא קרא לישראל דבר, והיה בהצלחה רבה. והנה, בכדי להבין הענין, נמשיל, למלך גדול שהיה לו מדינות רבות והיה מתנהג עם בני מדינתו במדת החסד והיה רוב פעמים מקל עמהם בענין המסים, והנחה למדינות עשה בכל הענינים עד שנתפרסם מאד במדותיו הטובות, וכולם אהבו אותו ומצא חן בעיני כולם. והיתה לו בת יחידה לעת זקנתו אשר אהבה אהבת נפש, והיתה חכמה גדולה עם כל המעלות, והיה לו בהיכלו בן אחיו, יתום שגידלו בבית המלך, ואף שגם הוא אינו מגיע למעלתה בכל זאת רצה המלך לעשות עמו טובה. היות שהוא קרובו. וכמה פעמים עשה רצונו במסירות נפש. רצה לבחנו. היות שכבר כמה פעמים ראה הבן הנ"ל שהמלך עשה טובות, שהרי עם כל בני המדינה נוהג כן. ובפרט בקרובו. ולכן התנה עמו המלך שיתן לו את בתו ובתנאי שיהיה בלי ראייה מקודם. רק יסמוך באמון המלך שהוא משבחה בכל המעלות. אבל בן אחיו הנ"ל אחרי שנתגדל בהיכלא דמלכא רם לבבו ע"י רוב תענוגים והתנשאות על עבדי המלך והממשלה שניתן לו ולא רצה לוותר ע"ז בשום אופן, כי רצה לראות בעיניו כל המעלות. ואז חרה מאד למלך, ואמר לו, דע לך, אם לא תסכים אלא באופן שאתה תראה אותה מקודם אז היא ג"כ לא תסכים עד שתראה אותך, כי בלא זה, היתה סומכת עלי והיתה עושה רצוני בלי הרהור כלל, ועכשיו אני יודע

שבכדי לבא למדרגה זו צריך להוציא מכאן אל הפועל התמסרות זו, ולכן התלמיד הוא המחכים את רבו, ואם יש מקבל אז מתוספת ההשפעה בהמשפיע, ולכן היה הצורך לשלוח את כלב עם פנחס ולא לשלוח שני כהנים, כי רק ע"י כלב זכה פנחס להתעלות למדרגה זו. (כ"ק מרן ראש הישיבה זצוק"ל, מכת"ק)

היש בה עין אם אין והתחזקם ולקחתם מפרי הארץ (יג ט). בשם א"י הרה"ק רבי ישעי' מנשחבי ז"ל דא"י בזה"ק (פ' פנחס) היש בה עין איהו צדיק, וכן ברש"י הכא אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו, וזהו פירוש הכתוב היש בה עין, דכל זמן שהצדיק נמצא אתנו בעולם, עין חיים הוא לאלו החוסים בצילו ובאים אליו להגין עליהם ולשמרם מכל רע, ואם אין, פ"י שכבר נאסף הצדיק לבית עולמו אז צריכים להתחזק ולהמשיך ההתקשרות בבניו, וז"פ והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, וכפירש"י עה"פ (בישעי) ופרי הארץ לגאון ולתפארת, הם בני הצדיקים פרי עין חיים יהיו לגאון ולתפארת וכו', כי זכותו של הצדיק שנשתלק מאתנו עומד לבניו להשפיע כל מיני השפעות טובות.

למקום ההוא קרא נחל אשכול עץ אודות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל (יג טז). ובגלל הטורים: הפסוק מתחיל בלמ"ד ומסיים בלמ"ד, דסתם

נזירות ל' יום, והיין אם זכה לשתותו כראוי אז חמרא וריחני פקחין וזוכה ללמוד וללמד. וי"ל דהדיק דהול"ל אשר כרתו משם והרי קאי על הנאמר מקודם ויכרתו משם זמורה ואשכול וגו' ולמה הצריך להזכיר אשר כרתו משם בני ישראל, אלא לרמוז כנ"ל הלמ"ד בתחילה ובסוף שהיא ללמוד וללמד, וזה אשר כרתו בני ישראל, כי ישראל הם שיודעים להעלות ענינים גשמיים למעלה כזאת ולא עשה כן לכל גוי. (כ"ק מרן ראש הישיבה זצוק"ל, מכת"ק)

ופגריגם אתם יפלו במדבר הזה (יד לב). החד"א נפיו דוד מביא בשם זקינו הק' רבי אברהם אבולאי זצוק"ל שכיון שישראל נכשלו בלשונם בעון המרגלים ואמרו ויחפרו לנו את הארץ (דברים א כב), שילם להם הקב"ה מדה כנגד מדה והיה עונשם שהוצרכו כל אותם שנעשו בני ס' שנה לחפור חפירות כל הארבעים שנה, ובשנה האחרונה חפרו חפירות ובוברק יצא הקול הבדלו הלחיים מהמתים (מדרש איכה). והנה כל האנשים שיצאו מקברם הלא היו מוכנים למות שם בקבר, ובודאי היו נכנעים בכל לב ונפש ועשו תשובה כהוגן. וממילא כאשר קמו היו פניהם מאירים כשמש מרוב הזדככות מזוהמת החטא, וזה פ"י הפסוק בפרשתן "ופגריגם אתם יפלו במדבר הזה" (יד לב), פגריגם היינו זוהמת החטא, [כדא"י בזה"ק מאי פגריגם דא יצר הרע] וזה יפול מכם במדבר הזה, ותהיו מזוככים לגמרי. (אמרות טהורות, רחמיסטריווקא)

שיח שרפי קודש

לי הכתובים (בפ' פנחס) שבאו בנות צלפחד אל משה רבינו, ואמרו אלי, אבינו מת במדבר, והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח, ולכאורה קשה, מה זה נפקא מינה אם היה מעדת קרח החולקים על משה, או לא? הא כיון שמת, מגיע לבניו ירושה, ומה נפקא מינה במעשי האיש הנפטר בחיים חיותו, לענין ירושת בניו או בנותיו? אלא כיון שאמרו למשה רבינו הדברים האלו, שאבינו לא היה מהחולקים ומהמתנגדים ע"יך, כמו המה בעדת קרח, שהיה להם מפלה, על כן חשב זה משה רבינו לשוחד דברים, ולא נודק לדינם עור, על כן נאמר שם, ויקרב משה את משפטן לפני ה', עכ"ד הגאון הנ"ל, ודפח"ח. (דברי תורה, (מונקאטש) ח"ג אות ט"ו)

עה"פ וימצאו איש מקושש עצים אי' בגמ' שבת (צא) מקושש זה צלפחד. ובתוס' (ב"ב קט"ז ד"ה אפילו) הביא המדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר שלא ליכנס לארץ ישראל ממעשה המרגלים שוב אין מחויבין במצות, על כן עמד וחילל השבת כדי שיהרג ויראו אחרים. ועפ"י י"ל הכתובים בתהלים (כח, יב-יג) מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר נפשו בטוב תלין וזורעו יירש ארץ, דכשעלה משה למרום ראה את צלפחד יושב בגן עדן, והי' פליאה בעיניו איך הגיע לזה, הלא היה מחלל שבת בפרהסיא, ותמה ואמר 'מי זה האיש' כלומר איך זכה להיות בג'ע, השיבו לו: 'ירא ה' יורנו בדרך יבחר' ע"פ התוס' הנ"ל שלשם שמים נתכוין להורות שגם במדבר צריכים לקיים התורה, וזה"פ ירא ה' שבאמת הוא ירא ה', ורק יורנו בדרך יבחר, שרצה להורות שגם במדבר צריכים לקיים התורה, ובהיות דא"י בגמ' ברכות (לא) שהחושד את חבריו צריך לברכו, על כן אמר משה: 'נפשו בטוב תלין' – בגן עדן, 'זורעו יירש ארץ', שבנותיו יזכו ליטול חלק בארץ. (הרה"ק רבי יעקב לייזר מפשעווארסק זי"ע)

והיה באכלכם מלחם הארץ (טו טז). הרה"ח ר' קוניה ז"ל נ"ר אלקנה פנחס גיטמאן סיפר לי שבשנות בחרותו התחיל פעם למעט באכילה, ואמר בלשונו "איך האב אנגעוהיבן מאכן א עסק מיט'ן עסן", באותו זמן היה הרה"ק רבי דוד מסקוויה זי"ע בעיר הסמוכה לעיר מגוריו, ונסע אליו עם אביו, וכשנכנסו אל הקודש פנימה נתן לו אביו 'קוויטל', ובינתיים עמד הוא בצד, ואביו דיבר עם הרבי אודות עניני השונים, לפתע הסתובב הרבי אליו ואמר: "א בחור מאכט א עסק מיט'ן עסן?! א בחור דארף זיצן און לערנען, און דארף עסן און טרינקען אז ער זאל האבן כח צו לערנען". (אמרות טהורות עמ' ת"א)

וילכו ויבאו אל משה ואהרן וכו' וישיבו אתם דבר (יג טז). הרבנית מנאראל – א"ח של הרה"ח רבי שלום רייזמן מנאראל זצ"ל התלוננה בפני הרה"ק מהרי"ד מנעלא זי"ע שיש להם שונאים בעיר, המציקים להם. התרגש הרבי ושאל, מי הם השונאים הגורמים להם רעה? השיבה הרבנית שאין ברצונה לפרט, כיון ששמעה מאביה הגאון רבי שמואל אהרן ראב"א קארטשין, שלמסור מסירה לצדיק – גרועה יותר ממסירה לערכאות!... כשמוע זאת הרבי, הפליא בפני הנוכחים את דבריה ואמר, השומעים אתם דברי בת תלמיד חכם! וחזר על דבריה, שמסירה לצדיק – גרועה יותר ממסירה לערכאות!... (כ"ק אדמו"ר מד"ק יעקב ויצמן שליט"א, פ' תורה תשע"ד)

טובה הארץ מאד מאד. ארה"ק שייכת למידת ההכנעה, וזהו טובה הארץ מאד מאד ע"ד חז"ל (אבות פ"ד) מאד מאד הוא שפל רוח, שהארץ מסוגלת למדת מאד מאד. (הס"ק מלעכאוויטש זי"ע, תורת אבות עמ' ק"ה)

שמעתי מנכר הגה"ח רבי יענקל' קאז'ליק זצ"ל ששאל את זקינו מדוע כתוב 'מאד מאד' הוא שפל רוח, מדוע לא מספיק פעם אחת 'מאד' הוא שפל רוח', והשיב לו ר' יענקל': גם לי היה קשה מדוע כתוב רק ב' פעמים, היה צריך להיות כתוב ג"פ 'מאד מאד מאד' הוא שפל רוח'.... (הרה"א ר' חיים נח כהן שליט"א, שמועות טובות)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש מאמשינוב זצ"ל שכשחזר הרה"ק מאוטבוזק בפעם הראשונה מא"י לחו"ל, שאלו אביו הרה"ק ר' מנחם זצ"ל מה מצא בארץ ישראל, והשיב לו אברכים בעלי צורות קדושות. (בית דלי)

ויחיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים כיום השבת (טו לב). ובגמ' בבא בתרא א"י שהיה זה צלפחד. - שמעתי בשם הגאון בעל המנחת חינוך זי"ע, כשנתמנה לאב"ד ק"ק טארניפאל, מיד בסמוך אחרי התמנותו, בא אליו איש אחד מתושבי עירו, וסיפר לו, איך הוא לחם בעדו בעת הבחירה, עד שזכה שהוציא הדבר לפועל, שימנהו לרב, יען היו הרבה שונאים ומתנגדים לדבר הזה, וכיוצא. והגאון בעל מנחת חינוך זצ"ל השיב לו, יישר כח, לאחזוקי טיבותיה בעד אהבתו כראוי. ואחרי זמן קצר, בא האיש הזה לדון לפניו עם אחד, ומיד הכירו, ואמר, לא אשב בדנין, ולא אדקק אני לזה, יען שספרת לי, כי היית לוחם בעדי, שימנו אותי לאב"ד פה"ק, נגד המתנגדים לי בדבר הזה, והרי זה כשוחד דברים מעיקרא. ואולי, וכנראה היה זה כונת הבעל דין בתחלה, לבוא זמן מה מקודם לספר הגדולות והנפלאות אשר עשה בעת הבחירה כנ"ל. - - ואמר הגאון הנ"ל, כעת נתיישב

ארץ הקודש - טובה הארץ מאוד מאוד

ויתיישבו עצמם הגוים שבחו"ל לעשות מלחמה עם היהודים בארץ ישראל, ויהיה מלחמת גוג ומגוג, ואז יהיה להם המפלה בשלימות, השי"ת יעזור שנזכה לביאת המשיח. (חמדה גנוזה)

בשבת האחרונה - פרשת בשלח - ששהה הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטבוצק זצ"ל בחוץ לארץ (פולין), פתח ואמר: כתיב "ויסעו מסוכות ויחנו באיתם" (שמות יג, כ). החנייה שלהם הי' איתם, שהיו גדולים עד מאד, ומכל מקום "בקצה המדבר" (שם). ראו עצמם עוד בקצה, שעדיין לא עשו כלום, ואם כן אנו מה נענה אבתריהו. עוד לא עשינו מאומה. ולכן אנו צריכים לנסוע לארץ ישראל להתחיל לעבוד את ד' יתברך שמו.

(מפי רבי מנחם מענדל ז"ל ברשטיין)

סיפר הגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל: פעם אחת הושיבני הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטבוצק זצ"ל אצלו באמרו: "שב ואחשב לך המיחושים שלי, אני סובל על נפחות הטחול, נפחת הכבד, על בלאטפס, שבר ר"ל, ועל טחורים, ומזה יש לי חום גדול, ועכ"ז ברוך השם. הנח ידיך על ראשי ותראה החום.... ולקח את ידי בידו הקדושה והניחה על ראשו הקדוש. אמרתי לו, רואני שיש לרבי חום. אמר לי: אני רוצה כוס מים. סדר שתייתו היה. על הברז עמד מסנן, ובכל דבר ששותין בו היה מסנן, ובכלי השתיה היו שתי מסננים, ואמרתי לו שיתן במים מעט יין. השיב לי, אתה צריך להבין, בחוץ לארץ אנו עומדים מים מתקלקלים. ופה בארץ ישראל, ככל שגומרים יותר, המים משתבחין. אם כן, מה אתה רוצה, שאקלקל את המים, שהתורה אמרה "למטר השמים תשתה מים" (דברים יא, א).

אחד בא לקבל ברכת פרידה שרוצה לעלות לארץ ישראל, אמר לו הרה"ק הרבי ר' ברוך'ל ממעזיבז, צריכים אתם לדעת מהי ארץ ישראל, ונכנס הלה לתוך דבריו ואמר בעזות לא באתי לבקש עצה אם לעלות לארץ ישראל או לאו, כי אם באתי להיפרד לקראת נסיעתי, אבל הרבי רבי ברוך'ל המשיך ואמר לו: כמו שאתם פה בהתעוררות ביום ראש השנה, כך צריך להיות בארץ ישראל כל השנה, ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים יא, יז) ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. ונתחלחל הלה בשמעו עד היכן הדברים מגיעים ונשאר בחוץ לארץ.

מעשה רב ששמעתי מזקני ארץ הקודש, חסידי עליון קמאי, אשר כ"ק הגאון זצ"ל ע"ה וכו' אדמו"ר רבי אברהם זוב בער זצוק"ל מאורו"ש, בעל מחבר ספר בת עין ע"ה, הוא היה רב"ד בזיטאמיר, והיה מתלמידי הגדולים של הרהצה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זצוק"ל, וישב בזיטאמיר ברומו של עולם, רבים נסעו לאורו, ולהתבשר מתורתו וצדקתו, וקדושתו וחסידותו, וקבלו ממנו אורחות חיים בדרכי ה' ועבודה. ומשמים נסבה, שיסע לארה"ק, והסיבה כך היתה: שפעם בא לעירו תלמיד חכם וחסיד מארה"ק, והוא התאכסן בבית הרב, והרב הכירו כי אדם גדול וחשוב הוא, וכבדהו מאד. ויום יום

עצמו, שממנו נמשכת חמימות להמכסה, וראיה לזה דאם יכסו מת רח"ל במכסה שניהם ישארו קרים, משום שחסר כאן המקור להחום, כן הוא הדבר בענין ישיבת ארץ ישראל, ארצינו הקדושה הוי מכסה לנשמת ישראל הנמצאת בתוכה, ואם האדם עוסק בתורה הק' ועושה מצות ומעשים טובים היינו החום היוצא מגופו, אזי אר"י שהיא המכסה מתחממת ממנו היינו מקבלת ההשפעה ממנו והיא משפיעה עליו ביתר עוז ואזי הוא יכול להמשיך לעסוק בתורה ובמעש"ט ולהגיע לדרגות גבוהות מאד, אמנם רח"ל אם אינו עושה כלום אזי זה ח"ו כמו שמכסין בר מין ואין לו שום תועלת מיישיבתו באר"י.

אמר הרה"ק מראפשיץ ז"ל בשם הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימאנא ז"ל סדר ביאת המשיח שתהיה במהרה בימינו: כשיבא משיח, יבא גם ענן ויקח לארץ ישראל כל הצדיקים, והחסידים ישארו כאן לבדם, ויתחילו החסידים לבכות על זה, כי לא די להם שלא יזכו לילך לארץ ישראל, יקחו מהם גם רבותיהם הצדיקים שהיו תמיד עמם, ויעשו החסידים תשובה שלימה, ואז יבא ענן ויקח כל החסידים לארץ ישראל. - - אז

יהיה להבעלי בתים שמחה גדולה על זה שלא יהיו עוד החסידים בעירם, ויהיה ביכלתם להתנהג כרצונם, וכן יהיה איזה זמן, עד שאיזה מהבעלי בתים יעשו חתונה או שמחה אחרת, ולא יהיה ניכר כלל בבית שיש כאן חתונה, כמו שנהוג שאם אין חסידים בהשמחה אין שורה שם שמחה כלל, והיה לבעלי בתים עגמת נפש מזה, ויכירו האמת כי טוב היה להם עם החסידים ביחד, ואז יבא ענן ויקח גם אותם לארץ ישראל. - - ישארו רק הפושעים והרשעים, ויהיה להם שמחה עד אין לשער, שמעתה יהיה בכוחם להוציא לאור כל רשעותם בלי שום מונע, ויהיה כך איזה זמן. אח"כ יתן השי"ת בלב כל העכו"ם שישנאו מאד את הרשעים הללו, וירדפו אותם בכל מיני רדיפות אין לשער, ויהיה להם צרות גדולות עד שיהיו מוכרחים לעשות תשובה, ויבא ענן ויקח גם אותם לארץ ישראל. - - אז יהיו כל היהודים בארץ ישראל, ולא יהיה בחוץ לארץ שום יהודי, וממילא יפסק ההשפעה מחוץ לארץ, הארץ לא תתן פריה והשמים לא יתנו גשם, כי כל זמן שהיו ישראל נמצאין בחו"ל היה השי"ת שולח השפעה בשבילים. ויהיה נעשה יוקר גדול בחו"ל, ולא יהיה להם מה לאכול, ובאר"י יהיה זול גדול, כי שם יהיה ההשפעה מכל טוב שלא כדרך הטבע. ויבאו העכו"ם שבחו"ל לאר"י לקנות שם מה לאכול, ויביאו שטרות עמם, ויושיבו ב"ד בכל העיירות לעיין בשטרות שלהם, ויפסלו הב"ד את השטרות שלהם, ויאמרו שאינו עפ"י דין תורה, וילכו הגוים ויביאו ממון מזומן, וגם זה לא יקחו מהם, רק כסף וזהב ולא 'פאפיער' [נייר], וגם הכסף והזהב לא יקחו לפי שוויון רק כפי המשקל, ויקחו מהם כל רכושם ובהמות וחפצים עד שלא ישאר להם עוד מה להביא,

בארץ הקודש יוכל בניקל יותר לטהר עצמו ולדחות היצר הרע ולהרחיקו ממנו, ולהיות מעובדי השם.

(מאור ושמש, פ' עקב)

כי הוא חיין ואורך ימין לשבת על האדמה אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. כמ"ש במקום אחר על גמ' בשבת (נ"ח ק"ז) בהזקנים שאחר יהושע דנאמר בקרא שהאריכו ימים, ומפ' בגמ' ימים האריכו שנים לא האריכו, ומקשיין דהרי כתיב למען ירבו ימיכם ומשניין בברכה שאני. וי"ל דיש בזה גם ענין ברכה שהימים מלאים תוכן ולא מתבזבזים לבטלה, וזהו אריכות הימים נוסף על אריכת השנים. וזהו מה דאמרינן בגמ' דאמרו לר"י איכא סבי בבל, תמה, למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב, דסבי היינו זקן הבא בימים שמילא כל ימיו בשלימות, וזהו הברכה באר"י נאמרה שלא יהיה להם שום מפרעים וכל ימיהם קודש, כי גם ישיבת ארץ ישראל מצוה.

(כ"ק מן ראש הישיבה זצוק"ל)

הגה"ק בעל הייטב לב זצוק"ל שמע מפה קדשו של מר זקינו [הישמח משה] ז"ל שאמר על רבו הקדוש מלובלין, שהיה לו כל מדרגות ישעיה הנביא, אך שחסר לו בחינת ארץ ישראל היינו מה שהיה בחוץ לארץ.

הארץ הזאת טובה מכל הארצות לשומרי מצותיו, ורעה מכל הארצות לאלו שאינם שומרים. (רשב"ם פ' עקב)

לפני עלותו של הרה"ק ר' מענדל מוויטעבסק לארה"ק היה התעוררות גדולה אצל כלל ישראל לעלות לאר"י, עד שאפילו ילדים קטנים היו מזמרים: נלך לארץ ישראל, פדים [נעלה] לארץ ישראל. וצדיקים אמרו שאם לא היה ממחר כ"כ בנסיעתו, היה עושה התעוררות גדול בעולם שהרבה יהודים נוספים היו עולים לארה"ק. (הרב יאיר שווארצמן ז"ל, ירי אור)

זהו מעלת ארץ ישראל הנבחרת לנו, שמטבע הארץ הוא לגרום להיושבים בה הכנעה וענוה. (זוהר קודש, פ' שלח)

אברהם אבינו ע"ה השתוקק במאד אחר ארץ ישראל כדאי' בזוה"ק באריכות ומשה רבינו ע"ה השתוקק מאד לבא שמה, כי אין תורה כתורת ארץ ישראל, ואוירא דארץ ישראל מנחכים כידוע, ושם אין הקליפות שולטים כנמצא בספרה"ק, וכל הדר בארץ ישראל יש לו אלהי (מנחת כ"ז).

(מאור ושמש, פ' מטות)

אין חשק לארץ בישיבת ישראל שם בלא תורה.

(אור החיים ק')

הרה"ק מריזין זי"ע אמר לדמות ישיבת האדם בארה"ק לאיש שקר לו מאד, מהו עושה? הולך ושוכב במיטה ומכסה עצמו במכסה של נוצות, מטבע הדברים שמקודם יוצא חום מגוף האדם וזה מחמם את המכסה ואח"כ החום של המכסה העכשיו מחמם את גוף האדם ביותר וחוזר הדבר על עצמו חום ממנו אל המכסה ומהמכסה אל הגוף, ובכל פעם ביותר חמימות. א"כ אנו רואים שמקור החום לא התחיל אלא מהגוף

בדברו עם האורח, הנה האורח שיב מהאדמה, הרב את ארץ ישראל. וטרם נסע האורח, הלך לקבל ברכת פרידה מהרב, ואז דבר לפני הרב משבחים היותר גדולים ונעלים מארה"ק, ועד שאמר להרב, אשר האבנים של ארץ ישראל מזהירים ומבהיקים ונוצצים בזיו נהורם, כמו אבני ספירים ויהלומים. כשמוע הרב דברים אלו מהאורח, נכנסו באזני קדשו, ונתרגש הרב ויאמר לאורח, אם כן הוא נסעה ונלכה לארה"ק, לראות אבני הקודש הזהירים האלו. ויסע האורח לדרכו בשלום, והרב התחיל לעשות הכנה דרבה לעלות לארה"ק, ויסע הרב לארה"ק ותקע אהלו שם לדור בעיר הקודש צפת, ושם בצפת נאספו אליו רבים, תלמידי חכמים וחסידי עליון, להסתופף בצל קדשו. והנה עבר זמן רב, בשבתו שם בקודש נאדר, והנה לא ראה את בהירת אבני ארה"ק כספירים, והצטער על זה מאוד, כי ידע שזה האורח אדם גדול היה, והאמין בדבריו האחרונים מה שאמר לו. פ"א בהליכת הרב בשוק נראה אליו אותו אורח, ושאל לו הרב, מה זה שאמרת לי שאבני ארה"ק מזהירים כספירים, ואני לא ראיתי זאת, השיב לו האורח, רבי, זאת לא רואים כל בני אדם, אלא מי שיזכה לזה, והרבי יזכה לזה, ובעיני קדשו המדולחים עין בעין יראה זאת, ועל המקום נעלם אותו אורח, ולא ראה אותו עוד. אז הבין הרב מי היה האורח הזה, ונתן לבו לזה ועשה מה שעשה, וטהור לב זכה, שניתן לו מן השמים תאות לבו הקדושה, וזכה למאירת העינים, וראה הרב את זהירות אבני ארץ הקודש, שמזהירים כספירים, ושם ושמה מאד נעלה. אז ציוה הרב בביתו לעשות סעודה גדולה, והזמין כל החברים והחסידים ואנשי שלומו, ולא הודיעם מקודם על השמחה הזאת מה היא עושה, ובאו כולם לבית הרב, והרב היה מלוכב בבגדי שבת ויו"ט והיה שש ועליל בהתרוממות נפשית, שעד אותו היום לא ראו זאת מהרב, וכולם היו תמהים על שמחת הרב, ועל הסעודה שעושה, ובתוך הסעודה סיפר הרב לפני המתאספים אליו, מכל מעשה לבנת הספירים הנו, וסיים ואמר: זהו היום שמחה הוא לי שנגילה ונשמחה בו שתהלה לקל עליון ב"ה וב"ש שזכיתי להתגלות של המאורות הגדולים, אורות הספירים האלה

(קומי אורי)

הרה"ק רבי אברהם מקאליסק ז"ע היה לו בית המדרש בטבריא ליד ים כנרת, והיה פעם בראש השנה קודם התקיעות ירד וטבל בהכנרת ואחר מאד בחזירתו, אחר התפלה אמר להתפללים, תדעו שמה שאיחרתי כל כך לחזור מהטבילה, הוא מפני שכל התפלות של אנשי חוץ לארץ וארץ ישראל עוברים דרך ים כנרת, ואח"כ למערת המכפלה, והיות ואנשי חוץ לארץ לא שלחו השנה הרבה מעות להחזקת בני ארץ ישראל, לזאת לא רצה ים הכנרת ליתן לעבור דרכו התפלות של אנשי חו"ל, עד שהבטחתי שמהיום והלאה אזור לבני חו"ל שישלחו יותר מעות.

(אוצר ישראל)

הרה"ק מקאליסק אמר פעם בענין מעות רמבעה"נ לעניי ארץ ישראל, אשר כידוע פעל הרה"ק רבות עבור עניי אר"י, והתבטא בזה"ל: אפילו הבני ארץ ישראל יאכלו בקערות של כסף עכ"ז צריכים הבני חו"ל לתמוך ליושבי ארה"ק.

(אוצר ישראל)

בין חפצי הקודש של אדמו"ר **רבי שמואל מסלאנים** ז"ע היתה לו קופסת טבק של הרה"ק **מקאליסק**, וחיבה יתירה היתה לו לחפציו של צדיק זה, ותמיד היתה עמו ולא הניחה מתחת ידו, פעם נעלמה הקופסא וחפשו אותה בחורים ובסדקים ולא מצאו, עד שנלאו מלבקשה עוד, והרה"ק מסלאנים נצטער מאוד על האבידה. לימים נקלע רבי זעליג לידר בבית אחד ממכריו בארה"ק, ולתדהמתו ראה שהקופסא של הרבי נמצאת אצלו, שהלה לא עמד בנסיון ונטלה... וביקש ר' זעליג שיתנה לו ויחזירה לבעליה, ומסרה הלה בידו, ושמוח מאוד שיזכה להשיב את הגניבה ולהרנין את לבו של הרבי שהצטער על אבדנה. כשנסע לסלאנים נכנס אל הקודש בשמחה גדולה והציג את הקופסא וסיפר האין נזדמנה לידו, אך לתדהמתו ביקש ממנו הרה"ק שישאירה אצלו, ולא רצה לקחתה ממנו, ואמר, הלא כשיראה את זה אצלי יזכרו שיהודי מארץ ישראל נכשל ולקחו זה יגרם שיחשבו רעות על "ארץ ישראל איד"... ודימה הענין למה שציוותה תורה "וגם את הבהמה תהרוגו" שציוותה תורה להרוג את הבהמה בכדי שלא יאמרו זאת הבהמה שנכשל פלוני עמה.

(מאמר מרדכי)

איש אחד קבל לפני הרה"ק **רבי מענדיל מוויטעפסק** ז"ל ואמר לו, כסבור הייתי שבארץ ישראל יהיה לי יותר טוב לעבור את השי"ת יותר מבחו"ל, ולבסוף אותן התאוות שלא היו לי כלל בחו"ל יש לי בכאן. השיב לו הרה"ק: טעות גדול יש לך במה שאתה סובר שבחו"ל היה טוב לך יותר מבכאן, אין הדבר כן, אלא שבחו"ל היה בך מדת הגיאיות ולא היית יודע הפחיתות שלך, ואילו היית בחו"ל עוד כמה וכמה לא היית בא לידי מדה זו להכיר פחיתותך, וכאן בארה"ק נתוודע לך הפחיתות שלך, מפני שארץ ישראל מסוגלת לשפלות, כמו שמרומז בכתוב "טובה הארץ מאד מאד", ארץ ישראל היא טוב לשפלות, על דרך שאמרו (אבות ד' ט) מאד מאד הוי שפל רוח, וזהו טובה הארץ מאד מאד, לזה ה"מאד" שכתוב במשנה. באותו מעמד היה נוכח הרה"ק רבי אברהם מקאליסק ז"ל, ואמר להרה"ק מוויטעפסק: אתם אומרים זאת מתורה שבכתב, ואנו אומרים זאת מתורה שבעל פה, "ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ו'מה' היא קדושתה" (כלים א' ו).

(אור הגנוז)

הרה"ק מגארליץ נכנס פעם לאביו הרה"ק **מצאנו**, ואמר לו שג' דברים יש בהם משום תיקון העולם: חיילים, אמעריקא, וארץ ישראל. ופירש את כוונתו: חיילים, כשסובלים מצעיר פראי, מתפטרים ממנו כשהולך לצבא. אמעריקא, כשסובלים מבע"ב מסור מתפטרים ממנו כשנסוע לאמעריקא. ארץ ישראל, כאשר נמצא

יהודי המחזיק עצמו לחשוב והוא אינו, מתפטרים ממנו כשנסוע לארץ ישראל. (בלשון: אז עם טרעפט זיך א יונג א שגן, ווי אזוי ווערט מען אים פטור, גייט ער צו די זעלנער. אז עם טרעפט זיך א בעה"ב א מסור ווי אזוי ווערט מען אים פטור, פארט ער קיין אמעריקא. אז עם טרעפט זיך א שיינער יוד א שלאק ווי אזוי ווערט מען אים פטור פארט ער קיין ארץ ישראל). בת שחוק עלה על פני אביו. וסיים הרה"ק מקאלאשיין שהיה נראה לעינים ששחק מהבדיחותא אבל באמת היה בזה ענינים גבוהים.

שמעתי מהרה"צ **רבי לייב'קה גלויברמן** זצ"ל שחסיד אחד בא אל הרה"ק **רבי משה צבי מסאווראן** זצ"ל לשאול שאלה שהיות שנולד לו בן זכר רוצה הוא לדעת איזה שם לקרוא לילד הרך הנולד. הרה"ק מסאווראן השיב לו בזה"ל: "מיר האבן נישט קיין ידיעה אין נעמען **רבי שלמה קארלינער** האט גיהאט א ידיעה אין נעמען, והוסיף לספר שיהודי אחד בא פעם אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זצ"ל ושאל אותו איזה שם לקרוא לילד והורה לו רבי שלמה קארלינער שיתן לילד את השם 'שלמה' ואף יתן מעות כמנין שלמה 375 – **שעה' מעות גילין לעניי ארץ ישראל**. היהודי ההוא שהיה תמים ואף מעות לא היו בידו התבטא בתמימותו ואמר: רבי אולי אקרא לילד בשם 'גד' ואתן כמנין גד – 7 גראטא, והשיב לו הרה"ק רבי שלמה בזה"ל: "וואס זאל שלמה טון? אז ער זעהט אין הימעל אז ער דארף הייסן שלמה!" והיה רבי לייבקה מפטיר בצחות לשונו: א נס ער האט איהם נישט גיהייסן געבן א נאמען 'ארפכשתא' כי אז היה עליו לתת סכום גדול מאוד...

הרה"ק **רבי שלמה מקארלין** זצ"ל התבטא פעם ואמר: "**ווען די חוץ לארץ'דיגע יודן וואלטן געווסט די גרויסע טובה וואס זיי טון פאר זיך אליין אין די צייט וואס זיי געבן צדקה פאר ארץ ישראל** [מעות פון ישראל], וואלטן זיי אוועק געגעבן די גאנצע געלט פון די צדקה זייערע נאר פאר עניי ארץ ישראל". וזו כדי דיבור הפטיר בדבריו ואמר בזה"ל: **ווען זיי וואלטן געגעבן געלט מיט א ברייטע האנט פאר עניי ארץ ישראל, וואלט נישט געווען קיין ארימע לייט אין חוץ לארץ**.

(הרה"ק ר' שמואל פרוש הי"ד, אהל מועד)

ובפירוש שמעתי מבוצינא קדישא מוריני **הרב יעקב יצחק מלובליץ** זכר צדיק קדוש לברכה שהיה מדבר מענין נסיעה לארץ ישראל ואמר: הכנסת אורחים שלי אין אפסיד אם אסע לשם. הרי ששקל הפסד של מצוה, ומשום זה לא נסע לארצינו הקדושה.

(הישתמש משה במכתב לחתנו הארי דבי עילא')

כשהיה הרה"ק **רבי דוד צבי שלמה מלעלוב** ז"ע בלי"ג בעומר במירון כמעט שלא אמר תהלים בהמערה רק רקד בשמחה כמעט כל הלילה, והיה פעם כשהגיע אצל קבר רחל אמנו ע"ה ראה שם האין יהודים ספרדים אוכלים שם ולא מצא זאת חן בעיניו, ושאל אותם למה אוכלים בפנים המערה, אמר לו ספרדי אחד כי אמא רוצה לראות איך אוכלים הילדים שלה, ונהנה

רבינו מהתשובה וכבר לא אמר אז תהלים רק אמר א מאמע ויל זעהן ווי אירע קינדער עסן [אמא רוצה לראות איך שבגיה אוכלים]. ורבינו נסע הרבה פעמים לערוך סעודת מלוה דמלכה במערת קבר רחל אמנו ע"ה ועשה שם רקידה, ואמר רבינו באם רוצים לנסוע גם לחברון נוסעים מקודם לקבר רחל להאם ואח"כ לחברון להאב, פעם רצה איהו איש לנסוע לאמריקה ובא לרבינו לקבל ברכת פרידה, צוה רבינו להאיש שילך מקודם לקבר רחל אמנו ע"ה, כי כתוב **"ושבו בנים לגבולם" שזכה שוב לחזור לארץ ישראל, והאיש ציית לרבינו, והאיש היה לערך ארבעים שנה באמריקה וזכה לחזור אח"כ לארץ הקדושה.**

(אוצר ישראל)

סיפר לי הרה"ח ר' שמחה בונם געווינד: שהיה **במונקאטש** על חג השבועות, ולפני האקדמות דרש הרה"ק ואמר בתוך הדברים בצעקה ובבכי מר, אנא מפניך אברה, פה בסלאוויי קשה מאד עם פרנסה מפני שהם מרובה מאד, ברוסלאנד באבן די קאמוניסטין אפגע'שמד'ט דריי מליאן אידן, אין ארץ ישראל זענען דא די מזרחי און ציוניסטן. אח"כ אמר דא' בגמ' עירובין (טו.) שלשה פתחים יש לגיהנם, אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים, ים היינו סלאוויי, במדבר היינו רוסלאנד ששם הכל הפקר כמדבר, ובירושלים יש הציוניסטין, וזקק את ראשו על האקדמות ובכה ואמר: רבש"ע דו מוזט ברענגען משיח'ן, איך בין מיך מוסר נפש פאר די תורה און פאר דיר. אח"כ שאל את הקהל: זענט עטץ ענק מוסר נפש? וצעקו בקולות יא! יא! ואמר הרה"ק לא אלמן ישראל, זעסט, רבש"ע, דא שטייען אידן וואס זענען זיך גרייט מוסר נפש צו זיין פאר דיין הייליגן נאמען און פאר די הייליגע תורה, מוזט ברענגען משיח'ן, וגעו העם בבכיה, וסיים הנ"ל: ער האט זיי אויסגעוואשען, מאיז געווען אן אנדערער מענטש.

(שיח זקנים ח"ד עמ' שמ"ו)

כאשר יצא הגה"ק **רבי אברהם שאג** זצוק"ל ביום ט' אייר תרל"ג מקיבערסדארף ויהי ראשית דרכו משם לק"ק עדענבורג – שאפראן הסמוכה, ומשם המשיך את דרכו לק"ק באדען הסמוכה לעיר וויען, ובו ביום עלה על רכבת האקספרס לעיר טריעסט במדינת איטליה, שם עלה על אניה יונית שעשתה את דרכה דרך אלכסנדריה שבמדינת מצרים, בדרך לעיה"ק יפו ת". לאחר שעה קלה של מנוחה על האניה, יצאו מחדרם רבינו ותלמידיו ועלו על גג האניה בכדי לשאוף אויר ים צח ולהתבונן בפלאי הבריאה, לפתע נעצר רבינו ואמר ותלמידיו, בעצם, הרי לשיטת ר' יהודא (מס' גיטין ת.) כל שגד ארץ ישראל הרי הוא כא", ופירש"י שם "כל הים שכנגד אויר של א", אפילו עד אוקינוס למערב שהוא בסוף העולם, הרי הוא כא", ולפי שיטה זו כבר נמצאים אנו בתחומה של א", מעתה מוטל עלינו לפשפש במעשינו בכדי להתנער מאבק ארץ העמים שבדבק בנו!

ארץ הקדוש: היה אחד שעלה לארה"ק על מנת להשתקע, והיה בכוחל המערבי, ואנשים שהיו

שם ששמעו על כוונתו הניאוהו מלהשאר באר"י בתואנה שלא תהיה לו פרנסה, וכדאי הדבר שיחזור למקומו. בסמוך למקום עמד הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע והגיע שיחתם לאזניו, ניגש אליו ואמר לו: אני הזוועהיל'ר רבי, ואני אומר לך שתשאר כאן ותהיה לך פרנסה. היהודי עשה אכן כעצתו ונשאר בארה"ק ועי"ז ניצל מהשוואה וגם היה לו הצלחה מחנות שפתח לפרנסתו.

(יסוד צדיק, זוועהיל)

אבי הרה"ח ר' יוסף קוזליק ז"ל מעיר זוועהיל, שאל את רבינו [הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע] על זה שבהיותו בחו"ל, כבר מימי החנוכה התחיל להרגיש את חג הפסח הבא, וכל יום היו סופרים כמו ספירה ומתחילים לבוא החג, ואילו כאן בארץ ישראל אין לו הרגשה זאת. ענה לו הרה"ק: שכמו כשאחד נושא על ראשו פח מים זה קשה לו ומרגיש זאת, משא"כ כשהוא בתוך מים בים או במקוה וכדו' אינו מרגיש את המים שעליו, כך בארץ ישראל נמצאים בתוך הקדושה (אין די קדושה ארצית) על כן אין מרגישים בתוספת הקדושה. (הרה"ח ר' יעקב קוזליק זצ"ל, שם)

כתיב (בראשית כח טו) וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, וי"ל הכוונה כי יעקב איש תם יושב אהלים היה רגיל עד כה לישיב בביתו כנסיות ובבתי מדרשות ולעסוק בתורה, ושם השיג קדושה גדולה והשראת השכינה, אך דבר זה לא היה יודע שגם בתי ישראל הכשרים יש בהם אותה קדושה, אכן כאשר שכב במקום ההוא ושם נגלה אליו כבוד ה', אז נתגלה לו שיכול האדם להשיג קדושה עליונה אף בעת שהוא ישן בביתו ואינו נמצא בבית המדרש, ולזה אמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, שדבר זה לא ידע עד עתה שיש השראת השכינה וקדושה גדולה אף במקום הזה דהיינו בבתי ישראל, ולכן קרא שם המקום ההוא ב"ת א"ל, לרמז שאף גם בתי ישראל הכשרים יש בהם קדושה גדולה והשראת השכינה. ואף הם עתידין להקבע במקום הנורא ההוא מקום הקודש והמקדש. וזה שדרשו בגמרא, מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב, לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית, דהנה ההר והשדה ההוא נתייחדו על ידי אברהם ויצחק לבית הכנסת ומקום תפילה כמבואר בכתובים, ועל כן קראו את מקום המקדש בשם הר ושדה על שם בתי הכנסיות ובתי המדרשות שיקבעו שם, אבל יעקב אבינו קראו בית, על שם בתי ישראל הכשרים אשר עתידין להקבע שם, ולזה נקרא המקום בית אלקי יעקב, כי דבר זה נתחדש אצל יעקב אבינו שגם בתי ישראל יש להם קדושה גדולה ועתידין להקבע במקום המקדש. (ברך משה, סאטמאר)

אחד שאל את הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע הרי ארץ ישראל היא מקור השפע, ואין נהפך הגלגל וההשפעה נטלה הימנה ותלויה בארצות חוץ לארץ? והשיב לו: כשמניסים כלי קטן בכלי גדול ויוצקים אל תוך הכלי הקטן, מתמלא

הכלי וממנו משתפעים ויורדים המים לכלי הגדול. אולם כשהכלי הקטן סדוק משתפכין המים מהכלי הקטן אל הכלי הגדול, ואחרי כן כשהכלי הגדול מלא חוזרים המים גם לכלי הקטן. ואכן, ארץ ישראל היא מרכז העולם, בשעה שבית המקדש היה קיים, ישראל שוכנים על אדמתם בשלימות ובקיום תורה ומצוות היתה ארץ ישראל צנוור הקדושה וממנה יורדת ההשפעה לכל העולם. ובחטאנו, כשחורב בית המקדש וגלה העם מארצו, אכן יורד השפע בארץ, אך בחטאנו סדוק הוא הכלי, והשפע משתפך ממנו קודם לכלי הגדול – בעולם [חוץ לארץ] – ואחר כך חוזר השפע לכלי הקטן לארץ ישראל.

(צדיק יסוד עולם)

בירושלים נתפרסמו מודעות על הפגנות של חרדים לדבר ה' נגד יהודים בעיר אחת הנוסעים לעבודתם בש"ק רח"ל. ואמרו ר' הרה"צ ר' לייבקה גליבינר זצ"ל שכאב לו הדבר על עיר שנבנתה ע"י יראים וחרדים וקרה לה כזאת, וכאשר הגיע אל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע הביע את כאבו לפניו, אמר לו: כאשר הייתי בזוועהיל הגיע אלי יהודי פשוט ביותר עם שאלה, היות ואשתו הכניסה קדירה לא נקיה בסוכה האם הסוכה פסולה, וכי מה יכולתי לענות לאותו יהודי, עניתי לו שמוציאים את הקדירה והסוכה נשארת כשרה. כך ארץ ישראל קדושה היא בכל אופן. (הרה"ח ר' משה שלמה גליבנר שליט"א, יסוד צדיק)

כאשר ביקר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע אצל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע, ואחת הנכדות בכתה, ורבי שלומ'ה אמר "בת ציון ווינט", ושיילכו להרגיעה אותה, ושאל הרה"ק על מקור השם במשפחה, וענה לו: אבי [הרה"ק רבי מרדכי הראשון מזוועהיל] אהב מאד את ארץ ישראל ונתן שם לבתו "בת ציון", ונכדה זו קרויה על שם אחותי הנ"ל שהיא גם חמותה של בני רבי גדליה משה.

(יסוד צדיק)

מה שאמרו חז"ל [גיטין טז.] שארץ ישראל היא ארץ הצבי מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמרא, רואים זאת במוחש על הערים צפת וטבריה שעל אף שהם סמוכים זה לזה יש שינוי באקלים ויכול להיות כאן קר וכאן חם, מה שאין מצוי זאת בחוץ לארץ, וזאת מפני שלפני החורבן היו רחוקים זה מזה.

(הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע, יסוד צדיק)

שמעתי מהרה"ח ר' משה שלמה גלוברמן שליט"א, שזקינו היה גבאי צדקה אצל הרה"ק רבי אהרן קארלינער ז"ע והיה אחראי על קופת ארץ הקודש, פ"א כאשר נולד לו בן, אמר לו הרה"ק מקארלין: אתה הרי עוסק בצדקה לפניי ארץ ישראל, תקרא לבנך "עוזר צבי", כי אתה עוזר ליהודים מארץ הצבי. ואכן נתן לבנו את השם 'עוזר צבי'.

(שמעונות טובות)

הנה ידוע שגדולה מעלת ארץ ישראל משאר הארצות [עי' ילקוט שמעוני], והטעם דהוא משום שהקב"ה משרה שכיתו על הארץ תמיד ואפשר

להגיע שם בניקל לגילוי השכינה ודביקות בה, **בנועם אלימלך** (בפרשת דברים) "בעבר הירדן" רצה לומר דארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, בית המקדש של מטה מכון כנגד בית המקדש של מעלה, ושם בקל הוא לאדם לבא למדרגות גדולות. (כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, עבדא דמלאכ).

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (פ' ו', א). ובישעיה איתא להיפך "שמעו שמים והאזינו ארץ" (ישעיה א, ב), ואיתא במדרש (ספרי דברים פסקא ש"ד ד"ה דבר אחת), שמשה רבינו ע"ה כיון שהיה קרוב לשמים אמר להם בלשון אוזן כאדם שלוחש באוזנו של חבריו, ואילו ישעיה היה קרוב יותר לארץ לכן אמר לארץ בלשון אוזן. ותמוה לומר על ישעיה הנביא שהיה קרוב לארץ. ושמעתי מאמאמו"ר [הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב] זלה"ה לפרש, שמשה רבינו ע"ה כיון שלא נכנס לארץ ישראל נתרחק בתכלית הריחוק מהארץ כדי שלא יטמא בטומאת ארץ העמים, אבל ישעיה שהיה בא"י הקדושה מכל הארצות, העדיף להיות דבוק לקדושת הארץ מאשר להיות דבוק לשמים ולכן אמר "האזינו ארץ", כי גם הארץ (של ארץ ישראל) היא בבחינת שמים. (כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א, מנחת שמואל)

ענין ההנהגה בארץ ישראל, היא בבחינת שבת, שכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (ת"ח"ב פ"ג), ואילו יום השבת בעצמו לית ליה מגרמ" כלום, וכן בענין אר"י שכל ההשפעה לכל הארצות הוא ע"י אר"י, והיא בעצמה לית ליה מגרמא כלום רק ע"י אחינו שבגולה, והטעם לזה הוא, כי השפע של שב"ק ושל אר"י הוא גבוה מאד וכולו רוחני, לכן אינו יכול להשתלשל ולרדת ישר לגשמיות. (הס"ק ר"א מסלאנים ז"ע)

הרה"צ רבי יהודה לייב מסלונים זצ"ל היה פעם במקום אחד שאין ראוי לומר בו דיבורי תורה ותפילה ולא שום דיבורי קדושה ולא ידע מה לעשות ובמה להתחזק, אך תיכף נתחזק ואמר: ב"ה אנחנו נמצאים בארץ ישראל! ומזה נתמלא שמחה וחיוק.

פ"א בדרכי לחול' נכנסתי לבית המדרש אשר בשדה התעופה בלוד, והתפללנו שחרית, ואמרנו שם קדיש דרבנן לפני התפילה ואחרי התפילה, וכמנהגנו וכפי הנוסח אמרנו "באתרא קדישא הדין", כמו אומרים בארץ ישראל. וניגש אלי יהודי מארצ'ב ומהם בפני: "אתם רואים כאן בחוץ מטר ליד הבהמ"ד את כל ערות הארץ וטומאת מצרים, האין אתם אומרים כאן באתרא קדישא

הדין"? ולכאורה הוא צודק בפשטות, אבל אמרתי לו שאם אני לוקח עכשיו שתיל או גרעיני פירות ואני טע אותם זה כאן בתוך החנויות הטמאות האלו, יהיה להם 'קדושת ארץ ישראל' ויהיו מחויבים בערלה ותרומות ומעשרות, ואם אני יקח את השתיל או גרעיני הפירות וכי' ואני טע אותם אצלכם בארצ'ב בבית המדרש שלכם בתוך הארון קודש, שזה באמת מקום קדוש, אבל לא יהיה להם קדושת ארץ ישראל ויהיו פטורים מכל מצות הנ"ל.

(הגה"צ רבי שמואל אלכסנדר אונסדאפרער זצ"ל)

ידוע שהיה **הרה"ק הרבי אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא** הולכים בגלות, וכך היה דרכם של הרבה צדיקים, ופעם נשאל **הרה"ק השפת אמת מגור** מדוע אינו הולך בגלות כדרך צדיקים אחרים, והשיב שהוא תמיד בגלות, ואף פעם אינו בביתו, כי עיקר ביתו בארץ הקודש בעיר הקודש ירושלים. (נטעי אשל)

ארץ אשר עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית השנה. ארץ הקודש מחבר ראשית השנה עם אחרית השנה בסוד מידת היסוד. (רבי משה מייזנר זצ"ל, תורת אבות)

ב"ק מרן ראש הישיבה ה"ברכת שמעון" זיע"א – כ"ה סיון

וארחות חייו של זקינו הגדול זי"ע, ומסורות החכמה והיראה אותו זכה לקבל מכבוד קדושתו, מסורת זו פיעמה בלב רבינו זצ"ל כל ימי חייו, וכאשר משתקף מלשוננו הזכה בהסכמתו להוצאה המחודשת של ספרו הק' "פלא יועץ" (י. חש"ק) וזה הם דבריו: "ותרב שמחתי במיוחד כי מימי ילדותי היתה דמות דיוקנו הק' של זקנינו זי"ע לגד עיני ממה ששמעתי נפלאות ממנו מאבי הרה"ח זצ"ל הי"ד שנתגדל במחיצתו, וגם אח"כ שנודמן לי להכיר משרידי חסידי שהזכירו שמו בסילודין ואין לתאר גודל התרגשותם בהעלותם את זכרו הק' על שפתותיהם, ומה מאד ציפיתי ליום שיופיעו דבריו הק' בדפוס להאיר עיניהם ולבם של דורשי השם, כמו שהאיר בדורו לבני דורו בחיים חיותו וכך גם לבניהם אחריהם יח' לפלא יועץ ליהנות ממנו עצה ותושי' בדרך העבודה התמה והתמימה, ובורן השם שהגיעני לזמן הזה עת הגלות נגלות דברי קדשו".

רק מי שהכיר מקרוב את טבעו הזך של רבינו זצ"ל וסגנון לשונו השקול, יודע להעריך נכונה כמה רגש קודש משתקף בתוך מלים אלו, ועל כולנה סימומ המרגש: "וברוך ה' שהגיעני לזמן הזה עת הגלות נגלות דברי קדשו". נוסח מלים שאינו ממטבע לשונו של רבינו כלל, בכל פעם שהי' רבינו זצ"ל מדבר מזקינו הק' הי' מדבר מתוך רגש עמוק של הערצה אין סופית והתרפקות אל דמות הקודש, רבות השקיע רבינו בההדרת ספריו של זקינו ועריכת מפתח עניינים מפורט לעניינים הנדונים בארבעת ספריו הק' שבתורת הגלגל.

כמו"כ זירזו אביו תמיד לשקוד על דלתי התורה, וסיפר רבינו זצ"ל כי המסכת הראשונה שציוה

נצר בן אחר בן להגאון בעל "ברוך טעם" זצ"ל (אביו בעל הדברי יחזקאל אב"ד קלאסנע היה בנו של הרה"ק ר' יהושע העשיל מקאמנא זצ"ל בנו בכורו של בעל ה"ברוך טעם" זצ"ל). והיה חתן **הרה"ק ר' דוד מקשאנזוב זי"ע** בן מרן הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע. יחד בנו את ביתם על אדני התורה והמסורה לתפארת אבותיהם הק'.

אמו של רבינו ניהלה חנות קטנה למכירת מכשירי כתיבה ואביו רבי יוסף משה ישב על התורה ועל העבודה באין מפריע.

עברו כמה שנים וכיון שעדיין לא נפקדו בזש"ק - נסעה הרבנית ע"ה לדודה **הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זי"ע** להתברך מפיו. הרה"ק מגארליץ

הפקיד בידה של הצדקת צלוחית שמן כסגולה וברכה להפקד בזש"ק. ברכת הצדיק נתקימה ובת נולדה להם ויקרא שמה בישראל דבורה לאה.

כעבור כמה שנים נתמלא הבית אורה עם הולדת רבינו זצ"ל אשר נקרא שמו בישראל: "ברוך שמעון". ברוך - ע"ש זקינו ה"ברוך טעם" וע"ש האדמו"ר הרה"ק מגארליץ זי"ע (רבינו זצ"ל הוסיף שאביו ע"ה אמר לו שכיון בשמו גם ע"ש זקינו רבי ברוך אביו של בעל התניא זי"ע), ושמעון - ע"ש זקינו רבי שמעון אלטר אב"ד פאדגוזא. מיד עם הולדת רבינו נפלה צלוחית השמן ונשתברה ויהי הדבר לפלא...

מיום לידתו הקדישוהו הוריו לשמים, וכל מאוים, חפצם ותשוקתם היתה אך ורק שייגדל בתורה, בעבודה וביר"ש, כראוי לממשיך שלשלת קודש זו.

רבי יוסף משה הי"ד שנתגדל ונתחנך על ברכי סבו האדמו"ר הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זי"ע, מסר והשריש בקרבו של רבינו את דמותו

מגזע קודש מחצבתו

ביום כ"ה מנחם אב תרע"ג, זרחה שמשו של רבינו, בעיירה פאדגוז'ע הסמוכה לעיר ואם בישראל, העיר קראקא. בית הוריו היה בית רם ונעלה אפוף ומוקף הררי יחוס וקדושה.

אביו **הגאון החסיד ר' יוסף משה הי"ד** היה בנו של **הגה"ח ר' נחום זלמן זצ"ל אב"ד טשערקאס** - חתנו של **הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפאל זי"ע** שהיה נכדו של **הגה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע** וחתנו של מרן **הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע** - חתנו של **הגה"ק בעל ה"ברוך טעם" זי"ע**.

הגה"ח ר' נחום זלמן זצ"ל היה בן אחר בן לאדמו"ר **"הצמח צדק" מליובאוויטש זי"ע** נצר לגזע בית טשערנאביל, צאנז, ולמעלה בקודש. הגאון רבי נחום זלמן שניאורסון אב"ד טשערקאס במדינת רוסיה היה נודע בסביבתו ב"בורר" מומחה בדיני חושן משפט ורבים הביאו את משפטם אליו.

באותה העת וגברה תנועת ה"השכלה" לכתותיה, עם כל שום וחניכה דאית להו, וכליתה כל חלקה טובה ביהדות הצרופה במדינת רוסיה באופן מבהיל. כשראה רבי נחום זלמן כי כלתה הרעה רח"ל וקשה מאד לגדל בנים על הדרך הצרופה במקום זה, שלח את בנו הרה"ח ר' יוסף משה הי"ד בהיותו עדיין בחור עול - ימים למדינת גאליציע שם ימצא את בני דודיו (נכדי מרן הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע). ויחזיק א"ע בדרך אבוב"ק.

שם במדינת גאליציע בא בברית האירוסין עם בת דודו, מרת נחמה הי"ד בת **הרה"ג רבי שמעון אלטר פרענקלי - תאומים אב"ד פאדגוז'ע**, שהיה

עליו אביו בעודנו בטל ילדותו לעסוק בה היתה מסכת מקואות.

אמו של רבינו הרבנית הצ' מרת נחמה ע"ה היתה אשה גדולה חכמה ומשכלת ביראת השם, בעלת אמונה ובטחון באופן מוחשי, רבינו ה' מפליא את תפלות' בימות החול הפשוטים שהיו נאמרים מתוך נקודת הלב, באמת ובתמים, מתוך אמונה פשוטה ותמימה בבורא כל עולמים, בו שמה כל מבטחה, ועליו השליכה כל יתבה.

מעשה פלא שאירע אצלה ממנו אפשר ללמוד קצת על חוזק אמונתה הפשוטה, סיפר רבינו צ"ל: כאמור לעיל ניהלה היא חנות קטנה למכירת מכשירי כתיבה ודומיהן, לחנות זו היו שני חדרים, החדר החיצוני שימש למקום המכירה ומידת גדלו ה' כן שיותר מקונה אחד לא יכול לעמוד בתוך החנות... בצידו של החדר היתה דלת ממנה נכנסו אל החדר הפנימי שם ניהלה את חשבונות', דלת זו היתה מוסתרת מעין רואים היות שחשבונות' לא תאמו את חוקי המדינה בענייני מס, דבר שא"ה' לעמוד בו, שני פנקסים היו לה, באחד היו מפורטים כל ההוצאות וההכנסות כמו שהם, ובפנקס השני העתיקה סדר הוצאות והכנסות שיתאמו לחוקי המדינה, פעם אחת תוך כדי עבודתה נכנסה אל החדר הפנימי ולא שמה לב לסגור את הדלת אחרי' כראוי, בדיוק באותו הרגע עבר לפני החנות פקח ממשלתי ועיניו צדו את הדלת הפתוחה קימעה, הפקח נכנס בצעדים מהירים מיד אל תוך החדר שם ה' מונח על השלחן - לא פחות ולא יותר - מאשר פנקסה האמיתי בו הערימה על חוקי המדינה, ובין רגע תפס לידי את הפנקס, באותו רגע תקפתה פחד גדול מהנעשה, נעמדה איפוא, בקוץ זוית בהרהרה כי המוצא היחיד שעדיין נותר בהיות הפנקס כבר בידיו של זה הוא רק שיתאמו עיניו, ומתוך אמונה תמימה ערכה תפלה קצרה לבוכ"ע שיושיעה בעת צרה ויסמא את עיניו של זה. והקב"ה השומע תפלת עמו ישראל שמע תפלתה, ובאופן מופלא הושיעה, הפקח פתח את הפנקס מצידו ההפוך, שם עדיין היו דפים ריקים שלא נתמלאו, פדף כמה דפים בזה אחר זה וכיון שראה שכולם ריקים עזב את המקום, ויהי לאות.

אחות רבינו ספרה כי האם על אף שאהבה את בנה אהבת נפש עזה, חששה שלא יזיק הדבר לחנוכו של רבינו ונמנעה מלנשקו במשך היום, רק בלילה אחר שנרדם על יצועו נכנסה אל חדרו ונשקתו על ראשו, לבל יודע לו הדבר.

רבינו בספרו על היראת שמים שהשרישה אמו בילדים היה מתבטא בערגה: "חמין ושמין שסכה לי אימי בילדותי עמדו לי בזקנותי..." ופ"א בעת מלוה מלכה בישיבה"ק שהיה ביא"צ של אמו ע"ה: אמר רבינו "הלואי ואזכה להתפלל בנעילה ביראה וכוונה כמו תפלת מנחה פשוטה אצל אמי".

כחות עצומים השקיעו הוריו ז"ל בחינוכו, וסיפר רבינו צ"ל כי בילדותו ה' נפוז בין הילדים שבסביבתו מסחר עלי טבק, (לפי שלצורך זה ה' נצרך לטפס על גדידות וכדו', דבר הקל יותר לילדי

נעורים), רבינו צ"ל בראותו את הדחקות הגדולה השוררת בבית הוריו באורח קבע, נתמלא לבו רחמים עליהם והציע א"ע לפני הוריו כי ברצונו לעסוק שעה מועטת ביום במסחר זה בשעות הפנאי, ובכך להקל מעליהם את המשא הכבד, אולם הוריו ז"ל התנגדו נחרצות להצעתו זו, באמנם אליו כי תפקידו בעולם הזה הוא, להשקיע א"ע כל כולו אך ורק בעסק התורה ועבודת השי"ת בשלימות, ללא שום ענין נוסף, יהי טפל ככל שיהי, רבינו סיפר כי אח"כ ראה עד כמה צדקו הוריו ז"ל, כאשר מכל הילדים שעסקו במסחר הנ"ל לא נשאר אפי' אחד בעסק התורה, כיון שהרגישו טעם בהשגת ממון ועסק מסחר, נמשכו אחר זה עד בלי יכולת התנתקות.

בשנת תרע"ה לפ"ק כשנסתלק זקינו של רבינו הג"ר נחום זלמן צ"ל אב"ד טשערקאס, נתבקש בנו רבי יוסף משה למלא מקום אביו ברבנות, אולם היות שמצב היהדות במדינה זו היה רפוי מאד, חששו הוא וזוג' הצ' לחנוכם של ילדיהם וסרב לקבל על עצמו משרה חשובה זו.

בהיותו כבן י"ב שנים ראה את הספר הק' "שפת אמת" עה"ת והספר משך את לבו, וכיון שבבית הוריו לא ה' ספר זה ה' הולך מדי יום ישיש מהלך זמן מה לשטיבל דחסידי גור שבעירו כדי להגות בספר הק' הזה, ממנו לא הרפה עד סוף ימיו.

ביום הכנס לעול תורה ומצות נסע אביו עמו אל הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע לקבל את ברכתו הק', הרה"ק ז"ע הראה להם אותות חיבה מיוחדים בהיותו מחבב עד למאד את נכדי המגיד הק' מטשערנאביל ז"ע, ביום הבר מצוה עצמו נכנס אל הקודש פנימה והאדמו"ר שאלו אם כבר למד היום דף גמרא עם תוס', ואמר לו ביום הבר מצוה צריך ללמוד דף גמ' עם פ' תוס' (הוראה זו ה' רבינו רגיל להעביר לבניו ולנכדיו ולזרזם על כך).

יום הבר מצוה חל אז ביום ה' בשבוע ורבינו נשאר לשבות בש"ק בצל הרה"ק הנ"ל, בליל ש"ק נקראו להיות מאוכלי שלחנו של האדמו"ר מבעלזא, וביום ש"ק אצל חתן האדמו"ר הרה"ק ר' פינחס מאוסטילא זצ"ל, במשך כל השבת הראה לו המהר"ד חיבה יתירה וקרא לו אל השלחן בליל

ש"ק שיגביה את הכוס לקידוש ויתנו לתוך ידיו הק', גם בש"ק ביום הורה לגבאי ליתן לרבינו עליית מפטיר, דבר שה' בו משום חידוש, משום שהנהוג ה' שהבחורים לא קבלו עלי' בבית מדרשו של האדמו"ר רק הלכו לשאר בתי כנסיות שבעיר לעלות שם לתורה.

יש לציין כי בזמן שהותו בבוכארה חלה במחלת הטיפוס שקטלה רבים, בלילה הקשה ליל מהר"א מבעלזא ז"ע והזכיר את עצמו לרפואה, אמר לו מרן, הנה אבי הרה"ק רבי ישכר דוב ז"ע עובר לפניך, אחוז באבנטו ותתפרא וכך הוה, רבינו ראה את מרן מהר"ד עובר לפניו, אחז באבנטו והלך עמו דרך מועטה, וכיון שנתעורר משנתו התחיל להזיע הרבה, סימן להתגברותו על המחלה הנוראה ובעז'ה החלים ושב לאיתנו.

בעת שהגיע לגיל הצבא קיבל את ברכתו של הרה"ק המופלא רבי אהר'לה קאז'ניטשער זצ"ל הי"ד שזכה להכירו מזמני שהותו בלובלין וקיבל ממנו את ברכתו להיפטר משריות הצבא, באומרו:

"דער רבש"ע זאל דיר היטענ פון גוי'שע הענט און פון אידישע מילער" (הרבש"ע יצחק מיידיה של ערלים ומפיתיות של יהודים, דהיינו מלשינים).

בתום שנה לישיבתו בבית הכלא, שוחרר רבינו, והוגלה ע"י הרשעים ימ"ש אל ערבות סיביר הקפואה (מחוז "אוראל") שם סבל חרפת רעב יחד עם הקור המקפיא הנורא, מלבד זאת הוצרך לעבוד בכפי' עבודת פרך ע"מ להרויח את מנת לחמו, רבינו נמנע מאד מלספר על זמנים קשים אלו, אולם בהזדמנות סיפר רבינו כי פ"א ה' מונח שוכב על השלג בקור המקפיא באפיסת כוחות נוראה, והרגיש בעצמו איך שנשמתו הולכת ונפרדת מגופו, אלא שתאום הגיע מפקד העבודה עם שוט מאיים בידו והכריחו להמשיך בעבודתו, באין ברירה הוכרח רבינו לאגור את שארית כוחותיו הדלים ולהמשיך בעבודה, ודוקא ע"י כך "מעז יצא מתוק" נתחשלה רוחו ונתחזק להמשיך את דרכו גם במצב הזה.

בתום שנה מפרכת ומייסרת הורשה רבינו לעזוב את ערבות סיביר, משם נסע והגיע ל"בוכארה"

כ"ק מרן ראש הישיבה זצ"ל עם כ"ק אדמו"ר ה"ישועות משה" מויזניץ זצ"ל

בעת ביקורו בישיבתנו הק'

מימין נראה הרה"ח ר' אליהו הערש הנדלר ז"ל

בקיאותו בכל חדרי תורה היתה לשם דבר, ייחודו היה בשילוב בקיאות עם חריפות ועומק ההבנה יחד עם כוחו הסגולי למצוא לכל ענין ונושא מקורות מפתיעים בש"ס או בפוסקים.

גם לאחר שעזבו התלמידים את ספסל הלמודים ובנו את בתיהם על אדני התורה והיראה - בכל הזדמנות שנפגש עמם היה מעודד ומזרז להמשיך ולחדש בדברי תורה, להעלות ע"ג הכתב ולהוציאם לאור עולם. - - באומנות היה רבינו מדרך התלמידים וסולל מסילות בלבבם, אם בשיחות כלליות, אם בשיחות פרטיות היה מכוונם ומדריכם אל הדרך הישרה שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. רבינו, די היה לו בשיחה קצרה כדי לעמוד על טיבו של כל אחד ואחד, להבין ללבו ולכוון דברי ההדרכה לפי תכונות נפשו. כמו כן נוקט היה זהירות יתירה, תוך שהוא מחשב ההשלכות היכולות לצאת מדברי הדרכתו.

פ"א אמר כי לאדם פשוט שהיה במחיצתו של **הגה"ק ר' שמעוני ז'עליחובער** זצ"ל יש יותר השגה **בתלמידי הבעש"ט** מלאדם בר השגה שלא היה במחיצתו, וכשהיו עומדים אצל רבי שמעוני בשעה שדיבר מתלמידי הבעש"ט היו מרגישים כמו שמלאכים מסתובבים בחדר. לימודו בספר חסידי היה באש פנימית יוקדת ופעמים משפך ידיו בחזקה על השולחן מרוב רגש והתפעלות. פעם כשלמד **בספה"ק מאור עינים**, ולצידו ישב אחד בקלות ראש נגע הדבר מאוד ללבו, וסיפר ששמע מרבי שימעל'ע ז'עליחובער, על אחד שהצטיין בעניות ושפלות, ולא ראו בו כיצד הגיע למדרגה גדולה זו. עד ששאלוהו והשיב, שפעם היה עבר בעירנו צדיק אחד ודוש בביהכ"ס ולא שמעתי ממנו רק מילים אלו ר' לויטס איש יבנה אומר "מאוד מאוד הוי שפל רוח", ומאז אני יכול להתגאות! אח"כ התברר שאותו צדיק היה ה'מאור עינים'. הנה כאשר לומדים ספרו האין עולה על הלב קלות ראש, אמר, והדברים קלחו מלבו הטהור. - - פעם בראותו בחור טוב משוחח עם בחור שחברתו אינה טובה לו, נגש אליו וא"ל: הצלחה של בחור הוא כאשר יודע להבחין בין עניות לשפלות, עניות - הוא כשיכול להסתדר עם חברים בני גילו, שפלות הוא - כאשר מדברים עם אנשים פחותים, עם חבר לא ניתן לעבוד בשפלות כי אם בעניות.

בארץ תפסו את האוניה עם נוסעיה הפליטים ושלחוה לקפריסין, היות שכל האישורים אשר היו בידיהם היו מזויפים בלא שהנוסעים עצמם היו מודעים לכך, אך רבינו באורח פלא, הצליח לחמוק מהאוניה בטרם שילוחה. מאחר שרבינו הגיש כמה בקשות בארץ ישראל לאשר עלייתו, מיד עם הידוע לאנגלים דבר עלייתו הבלתי חוקית החלו לחפש אחריו, ורבינו נאלץ להסתתר מפניהם, בתקופה מסוימת היה נאלץ להחליף מקום מסתורו מיום אחד למשנהו, זכור לטוב יהודי ששירת במשטר הבריטי והיה מודיע לרבינו בהחבא מידי פעם על ביקור מתוכנן מראש של השוטרים, כך נמשך הדבר עד עזוב הבריטים את הארץ ותשקוט הארץ.

כאן בארץ הקודש שהה רבינו בצל חותנו הגדול מרן הגאון מטשעבין זצ"ל כשהוא דבק בו ובאורחותיו. שנות עוני ודוחק עברו עליו אך רבינו בשלו אינו מרפה מעסק בתורה הקדושה.

מיוחדת במינה היתה התקשרותו של רבינו אל חותנו הגדול, מרן הגאון מטשעבין זצ"ל. עוד בהיותו ביישיבת יח"ל התקרב רבינו לראשי השלטון הרוחני אשר ביניהם נמנה מרן הגאון מטשעבין - וכבר בשנים ההם העלה הערות על ה"דובב מירשים". מרן הרב זצ"ל התרשם אף הוא מאדם מאשיותו של רבינו וכפי שהעיד שנים אח"כ - שכבר אז בישיבת יח"ל שם עיניו עליו לקחתו כחתן לבתו.

כל באי ביתו של מרן הרב זצ"ל ידעו, הרגישו וראו איזו הערכה עצומה שוררת בין החותן וחתנו. הרבה אנשים שנכנסו לשאול בעצתו, שמעו את התשובה: "ראוי להתיישב בענין עם הגרב"ש... עצתו ישרה ודברו אמת וצדק..."

בשנת תשט"ז עפ"י הוראתו ובקשתו של חותנו - עזב את **ישיבת "תומכי תמימים" שבבוד** - בה כיהן מס' שנים כראש ישיבה ועבר לכהן **כראש ישיבת טשעבין**. היתה זו הקרבה אישית גדולה, שכן רבינו בישיבת תול"ת ישב בהשקט וברוגע על התורה ועל העבודה מבלי כל הפרעה, ואילו בבואו לכהן כראש ישיבת טשעבין נטל על עצמו נטל כבד מאד בהיותו נושא עליו עול הישיבה ברוחניות ובגשמיות, דבר שמיצה הרבה מכוחותיו וגזל הרבה מזמנו היקר, אך, כאמור, כתלמיד אצל רבו, בטל רבינו כל רצונותיו ושאיפותיו ומילא אחר פקודתו. התקשרות זו לא היתה רק בחיים חיותו של מרן הרב זצ"ל, אלא אדרבה, היא התחזקה והעמיקה אף לאחר פטירתו, רבינו ראה לנגד עיניו תמיד דמות דיוקנו של חותנו ונסה לחשב בכל צעד ושעל - מה היתה דעתו של חותנו בענין זה.

רבינו שיעבד כל שענותיו לתורה. לא פסק פומיה מגידסא, חביבה היתה לו התורה מכל יקר ועל עמלה ויגיעתה נתן כל אשר לו. כך בימי שבתו במנוחה כך בימי זעם המלחמה, בהיותו מודה בקצה השמים. כך גם בימים ראשונים של התאקלמות בארץ ישראל אשר מיד עם באו העלה על הכתב חדושי תורה, וכן במשך כל שנות חייו קיים בנפשו: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" - מעולם לא מש מאהלה של תורה.

שברוס', שם בבוכארה הונה לו קצת מייסוריו הנוראים, אם כי גם שם עדיין ה' רחוק מאד מן המנוחה והשלום, כאן גם היו לרבינו קצת ספרי קודש בהם הגה מתוך צמאון רוחני אדיר לאחר שבעל כרחו הופרד מהם במשך כשנתיים ימים, בהם הוצרך ללמוד רק בע"פ מתוך הזכרון.

שם נתוודע רבינו לחותנו **רבינו הגדול מרן הרב התורה גאב"ד טשעבין זצ"ל** ששהה שם (שהכירו כבר מימי בחורותו ביח"ל וגם ממה שעלה אליו לפלפל עמו בד"ת), ובא בברית האירוסין עם מחברתו הטהורה הרבנית הצדקנית מרת רייזל ע"ה בשנת תש"ד, גם שמחת הנישואין נערכה שם לפי התנאים ששררו במקום.

בספרו של הרב בצלאל לנדוי ז"ל על הגאון מטשעבין מסופר כי חותנו מרן הרב מטשעבין זצ"ל מסר בביתו בבוכארה שעורי תורה לצעירים מתוך מסירות נפש, כאשר נודע לאנשי נקו"ד שבין תלמידי מרן נמנים בחורים צעירים תבעו ממנו להפסיק לאלתר שעורי התורה לצעירים, בלב קשה נאלץ הרב להפסיק את השעורים החביבים עליו, כשהוא מבקש מחתנו הצעיר, רבינו, להמשיך במסירת השעורים במקומו.

בתום המלחמה שוחררו כל הפליטים על פי הסכם שנעשה בין ממשלות רוסיה ופולין למדינת צ'כיה, גם רבינו הגיע לשם יחד עם ציבור של פליטים.

במדינת צ'כיה שהה רבינו שבועות אחדים בלבד, משם נסע לעיר מולדתו קראקא **והוציא מן החפירות את הכת"י של זקינו ה"ברוך טעם" זצ"ל**, וכן כת"י של רבינו זצ"ל בעצמו - אותם החביא טרם בריחתו ועזיבתו את העיר, האנטישמיות האיומה ששררה במקום לא הותירה צל של ספק כי א"א להשאיר במקום, ומשם שם רבינו את פעמיו לעבר העיר לאד" שבפולין שם ה' ריכוז גדול של הפליטים שקבלו מחסה בבנין גדול ורב קומות, כאשר כ"א מקבל חדר קטן וצר, ומטבח משותף, בתנאי לחץ ועוני, שם שהה ג"כ **האדמו"ר מביאלא בעל "חלקת יהושע" זצ"ל**, רבינו זצ"ל לא שת לבו אל כל ההמונה והדוחק וישב והגה כל העת מתוך "מרא" שהיתה עמו. - - כעבור כמה חדשים עזב רבינו את לאד" ונסע לפאריז שבצרפת שם קיבל כ"א - ע"י הג'וינט - חדר מסודר במלון וגם מעט כסף לקנות מצרכי מזון חיוניים באופן מכובד יחסית, למעשה העדיף רבינו להשאיר שם במלון בשלות נפש מעט, אלא שחזקו עליו הפצרותיו של א' מקרובי משפחתו שה' איש אמיד ובעל צדקה ומוקיר ת"ח, ורבינו עבר לדור בביתו כשהוא מחזיקו בכבוד ובהרואה, משך כשנה שהה רבינו בפאריז, כאשר ממשיך הוא להתייגע בעסק התורה"ק.

משם עבר רבינו לעיירה "באהי" הסמוכה לצרפת, שם ה' מושב הרבה ת"ח ורבינו זצ"ל נהנה להתפלפל עמם בד"ת, כעבור כמה חדשים נסע רבינו ל"מארסיי" שבצרפת שם קיבל אישור עלי' (סארטיפיקאט) לעלות לארץ הקודש.

עם קבלת אישור העליה בשנת תש"ז, עלה רבינו לא"י באוניית מעפילים, האנגלים אשר שלטו

סיפורים מב"ק מרן ראש הישיבה זצוק"ל

א. פ"א! כאשר א' סיפר לפני רבינו ששכח לקדש את הלחנה בחודש זה הוכיחו רבינו באמרו אנו במשך כל שנות המלחמה הנוראה לא שכחנו מלקדש את הלחנה אפי' פעם אחת.

ב. בשנות היותו בגלות בוכארא ה' הנוהג שם לעשות מסחר במצרכי מזון שונים שבתמורתם קיבלו כסף עבור להחיות את נפשם בלחם וכדו', [באותם ימים כתב רבינו תשובה נפלאה להלכה בדין סחורה בדברים האסורים בהיותו מחוסר ספרים, והיא נדפסה בס' הזכרון להגרי"י פרנקל ז"ל עמ' תשז]. רבינו זצ"ל ה' לו אז ברשותו כמות מסוימת של יין שהתכונן להרויח תמורתם קצת כסף להחיות את נפשו ביום א' נחמץ היין לפתע וכמוכן שאיבד בזה שם את כל שויו, מאחר שלשום אדם לא ה' חפץ בחומץ, באותו רגע, סיפר רבינו זכרתי במעשה המבואר בגמ' ברכות (דף ה) על רב הונא שהיו לו ארבע מאות חביות יין ונחמצו לו, נעשה לו נס וחזרו להיות יין, ואיכא דאמרי שנתייק מחיר החומץ ועי"ז לא הפסיד כלום מה מעשה, להתפלל למעשה נס שיעשה ויחזור החומץ וייהפך ליין ידענו שאין אנו ראויים לזה, באותה שעה התפללתי לפני הקב"ה שיתייק מחיר החומץ, ונוכל להחיות א"ע, וכך הוה כי בתוך ימים מועטים נשרף בית חרושת גדול לייצור חומץ, ונעשה מחסור גדול בזה ונתייק מחיר החומץ מאד, וכך לא הפסדנו כלום מזה.

ג. פ"א בפורים שחל להיות בעש"ק נכנס רבינו זצ"ל להיכל הישיבה זמן מוקדם לפני תפילת המנחה, בביהמ"ד נמצא שם תלמיד הישיבה בחור מבוגר, והזכיר א"ע לפני רבינו לזיווג הגון רבינו בירכו בלבביות ובמאור פנים, אך הלה התעקש שרבינו, יתן לו "הבטחה" שבשנה זו ימצא את זיווגו הראוי, רבינו זצ"ל כדרכו חזר ובירכו בחום אך נמנע מלהוציא הבטחה מפיו, כך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים כשהבחוור מתעקש על בקשתו ורבינו זצ"ל בשל, כשראה הבחוור כי רבינו חזר בדעתו ביקש מרבינו שעכ"פ יתחלל עליו, ענה לו רבינו במפתיע: גליב מיר אז איך האב דיר אינזינען דריי מאל א טאג...

ד. בילדותו ה' רבינו פ"א במחיצת האדמו"ר **הרה"צ ר' ליבוש מברעזאן זצ"ל בעמח"ס "אמרי יהודה"** עה"ת, הגבאי שראה את הילד ביקש ממנו לעזור לו ולפרוש את המפה על השלחן, רבינו נענה לעזרתו בחפץ לבו ופרש את המפה על השלחן כיאות אלא שהניח שטח קטן מגולה בכדי לקיים את הדין המבואר בשו"ע או"ח סי' תקס להניח על השלחן מקום פנוי ללא קערות זכר לחורבן ביהמ"ק, הגבאי שהבחין כי רבינו לא מילא את מבוקשו בשלימות גער בו, נענה מיד האדמו"ר לעומתו: "וואס ווילסטו פון אים, עהר וויסט דאך וואס ער טוהט..."

ה. רבינו זכה לקירבה מיוחדת אצל רבותיו הגדולים שחיבבוהו עד מאד וחזו לו עתודות, סיפר הגה"ח ר' אלעזר ביין זצ"ל תלמיד יח"ל כי

זכור לו פעם אחת שהפצירו התלמידים בהגה"ק ר' שמעוני מזעליכוב הי"ד שיסב עמהם לסעודת ט' בשבט, אמר להם ר' שמעוני כי אם רבינו יסב לסעודה אז גם הוא יסב לסעודה.

ו. פ"א כשיטיא רבינו את צערו על מצב עולם התורה התבטא אצלו עסקו בחורים בני י"ז שנה בתקנות עגונות...

ז. רבינו זצ"ל דאג את דאגת עולם התורה בכלל ולא רק את משא ישיבתו ה' בפרטות, במשך השנים כאשר נוסדו עוד כמה ישיבות בארה"ק התייצב רבינו לעזרתם בכל אופני עזרה בעידוד והדרכה תמידית ונעצה טובה, ואף שלח תלמידים מיישבתו ה' לחזק את הישיבות החדשות בתקופתם הראשונה, לפני כמה שנים נקלעה אחת הישיבות בארה"ק למצב כספי קשה מאד עד שעמדה בפני סכנת התמוטטות וסגירה ח"ו, הנהלת הישיבה שחיפשה מקור להלוואה כספית זמנית גם לא מצאה און קשבת היות ולא נמצא מי שירצה לחתום א"ע כערב עבור ההלוואה בידעו את מצבם הקשה, רבינו זצ"ל כראותו זאת, העביר מכספי הישיבה לראש הישיבה הנ"ל סכום מסויים בתורת הלוואה, ונימוקו עמו הלא המטרה לשתינו אחת היא, להגדיל תורה ולהאדירה. מלבד זאת חתם רבינו את שמו בחת"י כערב על הלוואה גדולה מאד שנטלה שייבתם ממקור אחד.

ח. רבינו זצ"ל ה' עושה כמה פעמים בכל יום את דרכו מביתו להישיבה ה', דרך קצרה ישנה ללכת בה כידוע לכל תלמידי ישיבה"ק אלא שהיא מהלכת בתוך חצר פרטית של כמה דיירים, רבינו זצ"ל האריך בכל פעם את דרכו ללכת מסביב בכדי שלא להכנס לתוך שטח פרטי אעפ"י שאנשים אחרים היו משתמשים בדרך זו.

ט. כשנסתלק לב"ע **הגאון החסיד ר' מתתיהו לוריא זצ"ל** מחשובי חסידי סלונים ומנקי הדעת שבירושלים, איש רם המעלה. הלך רבינו לנחם את בנו, רבינו הלך בבוקרו של יום ערש"ק יחד עם משמשו **הר"ר שמואל יוסף לוי שליט"א**, רבינו הלך רגלי כברת דרך ארוכה, כשיצא רבינו משם שאלו הנ"ל האם רבינו מכיר את הבן? לא, ענה לו רבינו. האם רבינו הכיר את הנפטר? גם לא, השיב רבינו בשפה רפה. רבינו שהבין כי הוא תמה על כך, אמר לו: דע לך כי ניוחם אבלים אינו רק לצורך האבלים, זו טובה להנשמה, אזוי ווי איך האב גיהערט אז עהר האט געהאט א היכע נשמה חפצתי לנחם...

י. סיפר הר"ר יעקב מילר שנחם עם רבינו זצוק"ל בשנות גלותו ברוסיה הרשעה. ר' יעקב הנ"ל חלה באותו זמן ושכב משך זמן בבית החולים, בכל פעם שרצה להתפלל כיסה א"ע עם השמיכה מעל לראשו שלא יראהו מתפלל ויודעו ע"י כך כי הוא יהודי, באחד הימים הבחין הר"ר יעקב כי שכיניו למיטה ג"כ עושה כמוהו, ר' יעקב הבין מיד שהוא יהודי ושאל לשלומו, שכן זה לא היה אחר מאשר רבינו זצוק"ל בעצמו (שנדקדא בגבו ע"י בן עולה ימ"ש), - רבינו מיד פנה אליו בשאלה עולה

מאליו, האם רוצה אתה ללמוד? ... ר' יעקב עמד כמתמיה, ודאי רצוני ללמוד, אך מהיכן ניקח כאן במקום נידח זה איזה ספר ללמוד מתוכו? ... אני אלמד ואתה תקשיב לקולי, ענהו רבינו בפשטות, ומעיד ר' יעקב הנ"ל כי באותה שעה חזר רבינו לפניו מתוך הזכרון כמה דפי גמרא עם רש"י ממס' ברכות בעל פה.

יא. רבינו זצוק"ל נהג עין טובה בכל מי שבא לספר לפניו איזה דבר חידוש אעפ"י שרבינו ידעו זה מכבר, לא הראה שום סימן מזה, ועשה עצמו כשומע דבר זה לראשונה, פ"א שיבא א' לפני רבינו את "ספר החזקות" שהוא ספר נפלא מאד ואינו מצוי כ"כ, רבינו עשה עצמו כמתעניין ונהנה מידיעה חשובה זו, לאחר זמן מצא הלה כי רבינו בספרו ברכת שמעון שנדפס זה מכבר הרבה שנים מביא רבינו מדברי ספר הנ"ל.

יב. הרה"ח ר' **אברהם יוסף שפירא** ז"ל מתל אביב תלמיד ישיבה"ק בשערי חסד, בעת שדובר בו נכבדות הוצעו לו ב' הצעות שידוכין שהיו נראים לנכון, ונכנס אל כ"ק מרן אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע לשאול בעצת קדשו, ענה לו הה"ק כי אין דרכינו לענות על שאלה כזו, הרה"ק התעניין אצלו על כמה ענינים אחרים, ואח"כ שאל אותו מי הם השדכנים? ענה לו כי בהצעה אחת השדכן הוא מרן ראש הישיבה זצ"ל, ובהצעה שניה פלוני הוא השדכן, נענה לו הרה"ק: הנה באוה"ח ה' עה"פ שביקש אליעזר עבד אברהם בשעה שהלך לבקש זיווג עבור יצחק אבינו והתפלל הקרה נא לפני היום וגו' כ' האוה"ח ה' אע"פ שהיה אליעזר בטוח בזכותו של אברהם אבינו ע"ה שתתקבל תפילתו שהתפלל הוא ישלח מלאכו לפניך וגו', מ"מ התפלל שהוא עצמו יהיה ראוי לזה, כי לדבר טוב צריך ג"כ השליח להיות ראוי לזה שלא תהיה המניעה מצדו שאינו ראוי לזה, וסיים הרה"ק זיע"א באמרו על רבינו ראש הישיבה זצ"ל: ער גיפעתל מיר זייער... ואז גמר השידוך שרבינו הציג, פוק חזי מאן גברא רבא מסהיד עלי, ועד היכן הדברים מגיעים.

יג. פ"א נזדמן רבינו עם איש חילוני וה' מן הצורך לשוחח אתו על עניני השגחה ולאשר ידע רבינו כי הוא ממיטיבי המשחקים בשח-מט אמר לו אמשול לך משל מדבר שאתה רגיל בו, הנה נראה הלא כחו של שחקן מצטיין במשחקים הנ"ל, במה בזה הוא, כי שחקן רגיל במהלכו חושב הוא מה יהיה מהלכו הנגדי של יריבו, ומה הוא יצטרך לענות על זה, ולאשר ישנן כמה אפשרויות אז כל כמה שגדול כוחו של השחקן ותפיסתו יותר רחבה לוקח הוא את כל האפשרויות בחשבון ומכין מענה במחשבתו על כולם, ורב אמן הוא מי שיועד במחשבתו להכין תשובה על תשובה גם על המהלכים האפשריים השניים והשלישיים וכו'. ונקח משל מאדם קרוין מחומר מוגבל בתפיסתו לאדון העולם הבלתי בעל גבול ותכלית אין סוף ברוך הוא, ונאמר כי אם כי נתן בחירה לאדם שיוכל לבחור לו דרכו הנראה לו, הכין הוא ית' כבר

תשובה על כל מהלכיו האפשריים של האדם עד יומו האחרון עלי האדמות לסבב סיבות לבלתי יודה ממנו נידה, וע"כ ישלים האדם תעודתו הנדרשת ממנו אם בגלגול זה או בגלגול אחר ונצתו היא תקום.

י"ד. סיפר אחד מתלמידי הישיבה שלמד אחר החתונה בישיבה כאברך: רבינו ראש הישיבה ז"ע עמד בכניסה לישיבה, וכשעברתי לידו ביקש שאכנס למשרד כי רוצה לדבר עמי איזה ענין, והיה לי קצת תמיהה, כי רבינו היה מדבר עמי בהרבה נושאים שייך לישיבה ובדרך כלל לא היה נכנס לחדרו או למשרד בשביל זה, רבינו מצוה עלי לשוב ואומר שיש לו בקשה חשובה ביותר, כי זה זמן רב שאין לו מנוחה מהנושא, והוא אומר לי: יש לי כאן שלש בחורים והוא אומר לי את השמות שלהם, וצריך לעשות הכל שיתאסרו בקרוב כי הם בחורים טובים, ומצד שני חבל על כל יום, אי אפשר למשוך את זה זמן רב, אמרתי לרבינו שאין לי יד ורגל בנושא השדכנות, ורבינו אומר אני מבקש שוב ונותן לך בזה שליחות קודש. למחרת היום נסעתי לבני ברק לשמחה, ואז נישא אלי א' ואומר לי אם ביכולתי לדאוג לשידוך עבור מישוה שיש לו בת מאוד מוצלחת וכו', ואני מחייך ואומר לו מה לי ולשידוכים וכו' ואז הוא אומר לי: "אתה בטשעבין כ"כ הרבה שנים ואין לך שום בחור?" ומיד עלה לי בראש שם של אחד מהבחורים שרבינו הזכיר אתמול, והרגשתי הארה שיש לי אכן שליחות, ובתוך עשרה ימים שבו דיברתי כמה פעמים עם הצדדים וכמובן עם הדרכה מרבינו נגמר השידוך בשעטומ"צ, ורבינו היה בשמחה עצומה וכמה פעמים הכיר טובה על זה.

ט"ו. סיפר אחד מתלמידי הישיבה אשר משמש כיום ברבנות בקהילה חשובה, בדרך כלל הייתי שומר על הסדרים בישיבה וכבר מתפילת שחרית הייתי בהיכל הישיבה, יום אחד אחר שמחה משפחתית איחורתי לקום, ולכן לא הספקתי תפילת שחרית בישיבה וירדתי להתפלל בחב"ד, בשעה 9.45 חזרתי לישיבה והיות וראש הישיבה עמד בקומת כניסה, הנחתי מהר את התפילין על המדרגה הסמוכה לחלון הגדול [כיום א"א להניח שם כי קבעו שם קורת עץ בשיפוע] ורצתי להיכל, אחר חמש דקות מגיע אלי תלמיד מהישיבה ואומר לי שהראש ישיבה קורא לי, כידוע לתלמידים היה ידאת הכבוד מהראש ישיבה, ואני פוחדתי על ה'מוסר שמוע'ש' שאני אקבל עתה. כאשר נגשתי לראש ישיבה חייך אלי ואמר לי בתוכחת מוסר - בנועם לשון: ראה דמרו של היצה"ר, הוא רק דאג שתקום מאוחר!... ותראה עכשיו איך עבירה גוררת עבירה להמשך ההתנהגות במשך היום, לא הספקת להתפלל שחרית כדרכך בישיבה - חיסרון אחד, הלכת להתפלל שחרית באיחור בחב"ד - חיסרון שני, חזרת לישיבה והנחת את הפילין ללא אחירות וללא שמירה כך על החלון חשוף לשמש - חיסרון שלישי, אתה עולה לביהמ"ד ללמוד ללא ארוחת בוקר, איך יראה הלימוד כל הסדר לפני הצהרים

ללא הפת שחרית?, אתה יודע לבד! - חסרון רביעי. בא נעצור את זה כאן! תקח עכשיו את התפילין לארון המיועד לך, ואח"כ תרד למטבח ותאמר לאחראי שאני שלחתי אותך ושיתנו לך לסעוד ארוחת בוקר, ותחזור לביהמ"ד ותלמד כראוי, והכל על מקומו יבוא בשלום.

ט"ז. סיפר אחד התלמידים, שלאחר שנשתדך גילה אביו שהמחותן אינו רוצה לשלם כלום, והנה מגיע עת דודים והלה לא איכפת לו מכלום, שלח אביו מיד למחותן שידע שבאם לא ישלם הרי השידוך מבטל. הלה נתיירא ומיד הביא את המעות. באמצע השבע ברכות נודע לחתן דכל המעות שהביא המחותן היה מהלוואות שלוה על שמה של הכלה וכעת כל החוב רובץ עליו. הלה נדעזע ועלה לבית רבינו ותינה לפניו צרתו. שאלו רבינו באם יש לו עוד צד לקבל המעות בחזרה, אמר לו שלא. אמר לו רבינו, א"כ קבל על עצמך שלא לדבר מזה מאומה ותראה שהש"ת יעזור לך. על אף שהדבר היה קשה מאוד קיבל עליו הלה באמת את דברי רבינו, והנה מיד לאחר השבע ברכות בא אליו רב אחד ממקורביו משפחתו וביקש שילמד יורה דעה עם איזה בחור מאמריקה בן עשרים והלה נתן לו משכורת של פי ארבע ממשכורת של כולל, וכן דאג לו בחור נוסף ג"כ ללימוד הנ"ל, כך שהיה לו פי כמה פעמים ממשכורת של כולל, ומיד התחיל האברך לנכות כל החובות שרשומים ע"ש אשתו שקיבלה 'נכסי מלוג'... ולפלא שבחודש האחרון שבה סיים לשלם כל ההלוואות השתדך הבחור האמריקאי ועזב אותו, והבחור השני עבר לישיבה אחרת. "אז ראיתי בחוש ההשגחה על כל צעד ושעל" - סיים המספר. כן היתה תשובתו בהרבה שאלות מסובכות, כאשר קלע אל הנקודה האמיתית והישרה. ומרגלא בפומיה: המהלך בדרך הישרה לעולם אינו מפסיד.

י"ח. סיפר אחד מן התלמידים שבים הראשון שלו כתלמיד הישיבה פגש אותו רבינו במדרגות העולות לביהמ"ד, אמר לו: אתה הולך לחברים החדשים שלך, צריך לדעת להתנהג עם חברים באופן של "כבדו וחשדו" לבחון היטב מה טיבם של החברים, אבל, המשיך מיד, גם עם עצמך תנהג בכלל זה: "כבדו" - היינו, אל תהי רשע בפני עצמך, "וחשדו" - דאל תאמין בעצמך עד יום מותך...

י"ח. מורנו המשגיח הגאון ר' מרדכי ירמיה זצ"ל היה תמיד מספר בהתפעלות מימים הראשונים שנכנס לישיבה והיו נוסעים לפעמים מחוץ לעיר היה רבינו חוזר בפניו שו"ע י"ד עם ש"ך על הסדר כלשונו ממש בלי גוזמא, והיה אומר: "אם לא שבעני ראיתי ושמעתי לא הייתי מאמין". גם מי שדיבר אתו בלימוד היה מתפעל, באיזה סוגיא שדיברו היה נראה כאילו עכשיו למד סוגיא זו. בער"פ כשהיו עושים סיום לפעמים היה שלושה מסיימים או יותר, והיה רבינו ברוב חריפותו וכוח פלפולו מקשר על אתר בין כל המסכתות! גם בימי חוליו ראו גאונותו בשכבו על ערש דוי וחוזר משניות בע"פ. פעם גם ביקש מא' מנכדיו שיקרא

לפניו מגמ' שבת על הסדר והנכד לא היה מסוגל להשיגו דרבינו אמר בע"פ במהירות הגמ', ומזכיר מיד בקיצור הנידון תוס' שם.

י"ט. בשנת תשל"ב החלו בישיבה להדפיס את חידושי התלמידים. הקובץ הראשון 'קובץ חידושי תורה' על מסכת נדרים, הופיע לקראת יום ההילולא של מרן הגאון מטשעבין זצוק"ל, י' מרחשון, ונתבקשתי על ידי מרן ראש הישיבה זצ"ל לבדוק ולרדך את החומר, ולהגישו לבית הדפוס. בין היתר ביקשני ראש הישיבה זצ"ל שאפנה אל הרב **יושע לוי** ז"ל, תלמיד מרן זצוק"ל, מנהל ארגון טהרת המשפחה, שהיה מגיע מידי יום לישיבה ומנסח מכתבי תשובה לנדיבים בשם הישיבה, שיינס את ההנצחה שבראש הקובץ לעילוי נשמת מרן הטשעבינער רב זצוק"ל. הרב הנ"ל העביר לי את הנצחה בנוסח זה: הקובץ הזה מופיע / לזכר נשמת / רבינו רבן של כל בני הגולה זצוק"ל / ליום השנה לעליית נשמתו לגנזי מרומים... הגשתי את נוסח ההנצחה למרן ראש הישיבה זצ"ל. להפתעתי נטל עט, ומחק את המילים "רבן של כל בני הגולה", ורשם במקומם את התואר "שר התורה", הבעתי לפניו את פליאתי: "כי לא סבור הראש הישיבה שחותנו היה 'רבן של כל בני הגולה'". ענה לי ראש הישיבה בפיקחותו: "שמע נא יצחק ישעיה, בהגיע הקובץ לתלמיד הגאון מבריסק זצוק"ל, וכן לתלמיד החזון איש זצוק"ל, וכן לחסיד גור, בלעזא סאטמאר וכו' וכו', כל אחד מהם יתמה, האם הגאון מטשעבין היה רבן של כל בני הגולה? הרי מורי ורבי פלוני הנ"ל, היה רבן של כל בני הגולה האמיתי... מה שאין כן התואר 'שר התורה' אינו פוגע באיש, כי יתכנו מספר שרים לתורה... אלא מה, שמא יבוא מאן דהוא ויתמה, הגאון מטשעבין נכתב עליו רק התואר 'שר התורה'? הרי הוא 'היה רבן של כל בני הגולה'! האמן לי שתמיהה כזו מכבדת יותר את מורי חמי זצוק"ל מאשר התמיהות הנ"ל... ודפח"ח.

(הג"ר יצחק ישעיה וייס שליט"א אב"ד נוה אחיעזר, גליץ נוה היכל גליץ 568)

כ. בעת לימודי בישיבה בשנת השמיטה, אירע פעם לעת ארוחת ערב, שלא הגיעה לישיבה הספקת ירקות, וגם מוצרי חלב לא סופקו ביום זה. ולכן ברדת הבחורים לחדר האוכל מצאו הבחורים על השלחנות לחם ומרגרינה בלבד. כמובן שהחלה תסיסה רבת. נדרזתי לבית המדרש ומצאתי את מרן רה"י זצוק"ל, ושחתי לפניו את הממור והתסיסה הצודקת של הבחורים. בעדינותו שאנני, מה לדעתי הפתרון. עניתי לו שלדעתך, יורה באמצעותי לאחראי להגשת ארוחת הערב להכין חביתות לבני הישיבה, שהרי ביצים מצויים בשפע במטבח. שמע זאת הראש ישיבה זצוק"ל, הוציא מכיסו סכום כסף, ואמר לי, קח עמך מספר בחורים, ופנה למכולת הסמוכה, וקנה 200 ביצים והביאם למטבח, ויכינו מהם חביתות. תמהתי לפניו: "במחשך המטבח מונחים אלפי ביצים, ולמה לנו לטרוח להביא מהמכולת, יורה ראש הישיבה באמצעותי לאחראי ר' נח גלויברמן [ז"ל] לתת

לבחורים ביצים כפי הצורך". אמר לי ראש הישיבה זצ"ל: "שמע נא יצחק ישעיה, כלל גדול לחיים, אם אני אכנס לתפקידו של **ר' שמואל יוסל**" [מנהל המשק], ואתן הוראה להוציא ביצים מהמחסן,

מחר ירגיש הוא שיכול הוא להכנס לתפקיד, ויאמר שיעור בבית המדרשו! לכן יש להקפיד תמיד לא להכנס לתחום חברי... [כמובן שהסביר לי אחר כך, שברגע שניטלת הבלעדיות לאחריות

מבעל תפקיד, [דהיינו שנלקחים מוצרים מהמחסן ללא הרשאת האחראי]. שוב אינו אחראי על כל הנעשה בתחומן].
זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עניני נישואין

מיר קומט הערשט", שהרי על מה נהוג ליתן דורון לחתן? על שמפסקים אותו באמצע הדרשה, "און אויף דער האלב וואס ער זאגט נישט גיבט מען איהם דרשה געשאנק", "איך האב דאך די גאנצע דרשה נישט געזאגט... קומט מיר דאפעלט!" ונהנה הרה"ק המהר"ד מתישבות נכדו החתן.

לאחר השבת שבע ברכות, ימים אחדים אחר החתונה בלבד, שאל אותו המהר"ד אם כבר טבלו את כל הכלים החדשים, הכלי כסף ושאר הכלים, וכשנעה בשלילה שלח שני 'יושבים' שיטבלו עבורו תיכף את כל הכלים. [ואכן אחר נישואי הורה כ"ק מו"ח לטבול מיד את כל הכלים באמרו, "דער עלטער שווער האט געהייסן באלד גיין טובלן"].

לפני שמחת הנישואין שלי בארה"ב נכנס כ"ק **אמרי"ר [מהר"י מראחמיסטריווקא]** להזמין את **כ"ק אדמו"ר רבי יוחנן מסטאלין** זצוק"ל [זקינו של החתן שליט"א] לשמחת החתונה, אמר שאין לו חשק לבוא מפני שמפחד מה'ברקים', היינו שחושש שיעשו תמונות, ואמרו"ר אמר לו שהמחותן הרבי מסקווירא מקפיד על כך, ובודאי לא ירשה לקחת צילומים, אך למרות זאת לא נחה דעתו ואמר "היינטיגע צייטן קעם מען ניט וויסן".

בשבת שלפני החתונה, **"שבת אויפרוף"**, נערכה שמחת ה'באוורפן' שלי בבית מדרשו של הרבי מסטאלין בויליאמסבורג, ולמרות שבעת ההיא

ה'רעזשוואלקע' שלו, כי חבילת מלבושיו ששלחו ברכבת מקעשינוב לבעלזא נתעכבה בדרך, ס'האט פארשפעטיגט", וכיון שרצו שיהיה לו בחתונה "רעזשוואלקע" נאה, שאלו בשבילו "רעזשוואלקע" מאחד מבני המשפחה בבעלזא שנישא זמן לא רב קודם והיה המלבוש עדיין נאה וחדש, ברם דא עקא שאותו מלבוש היה עם כפתורים, מה שנחשב ל"מאדערן", "קנעפלך איז געוועזן א מאדערנע זאך", אך באין ברירה לבש מלבוש זה עם הכפתורים. כשעמדו לצאת לחופה הבחין בכך **הרה"ק רבי ישכר דוב** זי"ע שהיה קפדן גדול בענין ה"מאדעס", ותיכף שאל אותו בתמיחה: "וואס איז דאס? קנעפלך אויף א רעזשוואלקע? ביי אייך גייט מען אזוי"? ורק כאשר כ"ק מו"ח – החתן, הצטדק לפניו שאינו שלו, כי מלבושיו עדיין לא הגיעו, ושאל זאת מאחר, אז נרגע והלכו לחופה.

במהלך החתונה רצה הרה"ק מהר"ד שהחתן יאמר דרשה כנהוג בבעלזא, אולם החתן [הרה"ק מסקווירא] השתמט מכך, כי לא רצה לשנות ממנהג אבותיו, לאחר מכן כשקיבל "דרשה געשאנק" כנהוג, קיבל הרבה מאוד – כמעט כפול ממה שקיבל חתן אחר שהתחתן ב'הויף' כמה חודשים קודם, שאל אותו הרה"ק מהר"ד בצחות: "פארוואס קומט דיר עפעס אזוי-פיהל דרשה געשאנק? דו האסט דאך גארנישט געזאגט"?! השיב החתן ואמר בשנינוות: "אדרבה,

ליקוט מספר "אמרות טהורות"

מכ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצוק"ל

פעם הציגו שידוך לאחד הבחורים שהיה 'חניוק' – "א פאר'חניוק'טער בחור, אזא בטלן", וכבר עמדו לסגור השידוך, ונודע מכך לכ"ק אממו"ר [הרה"ק **רבי יוחנן מראחמיסטריווקא**] זצוק"ל, מיד קרא לאותו בחור ואמר לו: "קום אהער, אזוי גייט מען נישט", ודאג לו לבגדים נאים יותר, "ער האט איהם אנגעטוהן א פריש העמד, עפעס א שענער רעקל", ולקח את מנעליו וניגבם, ואז אמר: יעצט קענסטו גיין!", "ער האט זיך אפגעגעבן מיט איהם אזוי ווי מיט א קינד". כמו"כ מונח בזכרוני כאשר חזרתי מהחידוד ראיתי את הגאון **רבי שלמה אטיק** זי"ע יושב בביתנו עם כ"ק אממו"ר זצוק"ל ובוחר את **הגר"ר יעקב קאזליק**, לפני שלקחו לחתן. ובהרבה אופנים היה אצלו להיות לעזר לשידוכים.

כ"ק מו"ח [הרה"ק **רבי יעקב יוסף מסקווירא**] זצוק"ל אמר פעם: "דער הייליגער רזניצער זי"ע האט אמאל געזאגט אז ווען עס קומט צו שידוכים האבן אפילו מלאכים ושרפים נישט קיין השגה אין דעם, ווייל ווען יא וואלט ער אויך געווסט".

שמעתי שלפני שנגמר השידוך בין **הרה"ק מרוזין זי"ע והרה"ק ה'בית אהרן** זי"ע, רצה גביר אחד מחסידי רוזין לתת הון רב ליקח את **הרה"ק מסאדיגורא** זי"ע לחתן עבור בתו. כששמע על כך **הרה"ק המגיד מטשערנאביל** זי"ע – שהיה דוד משני הצדדים, - אמר: "א שידוך פון ששת ימי בראשית וויל מען צושטערן"?! ונכנס בעצמו לעובי הקורה לראות שיגמר השידוך עם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע. לאחר השידוך נתנוכחו המחזותנים הקדושים אודות מקום עריכת החתונה, כי שניהם רצו שהשמחה תיערך אצלם מטעמים ונימוקים אשר עמהם, ושלח הרה"ק ה'בית אהרן' את אחיו **הרה"צ רבי משה בער מסטאלין** זצ"ל לדבר על כך עם המחזותן, ואמר לו שיבקש ממנו שהחתונה תיערך אצלו, כי מנהג ישראל תורה שהחתונה נערכת אצל הכלה. בבואו לרוזין נתיירא רבי משה בער לומר דיבורים אלו להרה"ק מרוזין זי"ע, ורק אמר שרבו אמר מנהג ישראל תורה היא. נענה הרה"ק מרוזין ואמר: "איך הייס 'ישראל', און איך זאג אז די חתונה זאל זיין דא, איז דאס 'מנהג ישראל'! והשיב הרה"צ רבי משה בער: "ביי אונזער רבי האט מען אויסגעלערנט אז 'איך' איז קיין מסכת ניט", ובעקבות דבריו היוצאים מן הלב ביטל הרה"ק מרוזין זי"ע את רצונו, והחתונה נערכה בפניסק הסמוכה לקארלין.

שמעתי **מכ"ק מו"ח [מסקווירא]** זצוק"ל שכאשר הגיע לבעלזא לחתונתו, לא היה לו את

כ"ק מרן ראש הישיבה זצ"ל

בשמחת נישואי נכדו המחזותן מו"ח שלמה זלמן שליט"א משמאל נראה הרה"ח ר' אליהו הערש הנדלר ז"ל

לא היה בא לבית המדרש בימות החורף, ומפאת חולשתו התפלל בביתו, באותה שבת הגיע להתפלל בביהמ"ד לכבוד השמחה ולכבוד הבעל שמחה - כ"ק אאמור"ר זצוק"ל. לתפילת שחרית ירד אז לפני התיבה הרה"ח ר' י"ט עהרליך ז"ל ואחרי התפילה אמר כ"ק אאמור"ר לרבי מסטאלין שהיה "א געשמאקע דאווענען", כעבור כמה רגעים כשעבר ר' י"ט עהרליך להתברך בברכת א' גוט שבת' הראה עליו הרבי שהוא היה ה'בעל תפילה', וכ"ק אאמור"ר אמר לו שנהנה מתפילתו, "זייער שיין געדאווענט", נענה הרבי ואמר: "עה, ווי קומט דאס צו א ירושלים'ער דאווענען", ואז פנה אלי ושאל אותי: איזה "שטריימל" יש לך, "א אמעריקאנער אדער א ירושלים'ער"? ואמרתי לו "אמריקאנער", כי זה קנה לי כ"ק מו"ח הרבי מסקווירא. ביטל זאת במחי ידו ואמר: "עה, ותיכף הסיר את השטריימל שלו מעל ראשו ואמר: **"מיר האבן א ירושלים'ער שטריימל, א ירושלים'ער שטריימל האט גאר א אנדערע חן!"** והפטיר: **"דו זאלסט זעהן צו בלייבן א ירושלים'ער..."**

כמו"כ בשמחת החתונה בא ליטול חבל במעמד החופה, וזה היה חידוש, כיון שלא היה דרכו ללכת לחתונות כלל, "דאס איז געוועזן די איינציגסטע חופה וואס ער איז געוועהן". הוא הגיע באמצע הקבלת פנים, אך משום מה לא רצה לשבת אצל השולחן, אלא לקח כיסא וישב מאחוריי, ואיחל מזל טוב ללחיים "לכ"ק אאמור"ר ולכ"ק מו"ח. [וכ"ק אאמור"ר ביקש מהרבי שיברך את החתן, נענה הרבי ואמר: **"א ברכה, גאט זאל העלפן ער זאל ניט קאליע ווערן אין אמעריקא"**].

כשהלכו אל ה'בדאקען' שנערכה בקומה העליונה, הלך אחרינו, וחשבתי שעולה למעלה מפני שסבור שגם החופה תיערך למעלה, על כן אמרתי לו שהחופה תהיה למטה, ואינו צריך לטרוח לעלות ב' קומות ולרדת, כי היה חלש מאוד, אולם הוא התעקש ואמר: "איך ווייס, איך וויל גיין", ועלה וירד בשארית כוחותיו. בעת החופה היו דחיפות גדולות, וביקש מסובביו שיחפזו אל מתחת החופה, ועמד כל הזמן מאחוריי, ובכה והזיל דמעות הרבה, ותיכף עם סיום החופה איחל מזל טוב ונסע לביתו. אח"כ שמעתי שקודם לכן אמר למקורביו **כי בחופה זו רצונו להיות, "זיך צו טרעפן מיט די גרויסע!"** (ע"כ הליקוט מספר הנ"ל)

כאשר השיא [הרה"צ רבי יהודה לייב מסלאנים] את אחד מצאצאיו בשנת תרע"ד זמן מלחמת העולם הראשונה, ואנשי העיר לא רצו לקבוע חתונה לצאצאים באין יודעים מה יולד יום, אבל הוא לא שת לבו לכך וקבע החתונה, וניגשו אליו כמה אנשים ושאלוהו איך הוא עושה חתונה בזמנים טרופים אלו, נענה ואמר כתיב (בראשית טו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך, וסמך ליה קרא ואתם פרו ורבו, מה הקשר בין שני הפסוקים הללו, אלא התורה מלמדת אותנו שאפילו בתקופה של שופך דם האדם רח"ל אעפ"כ אל תעשו חשבונות, אלא ואתם פרו ורבו. (מאמר מרדכי, סלאנים)

מצווה אני שתהיו נזהרים מאוד מאוד שתעשו שידוכים לשם שמים עם בניכם, כמאמרם ז"ל (פסחים מט.) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת"ח, כי כל השידוכין בדורות הללו על פי הרוב בעוה"ר נותנים עינים בממון, והאשה נקנית בפרוטה ובכסף, או לשם רבנות, או לפנייה אחרת. אמנם אתם ח"ו להזכיר לשום איזה פניה, כי יסוד ועיקר גדול בעיני אלקים ואנשים לעשות עם מיוחסים שבשראל. (צוואת מהר"ם טיקטין ז"ע)

בועד ד' ארצות התראה הגאון **רבי יצחק הלוי מהורחוב** [רבי איציק'ל האמבורגער] עם הגאון **הרב יעקב אב"ד ליסקא**, וראוהו לגאון, ותדבק נפשו בו ובתורתו. ושאלו רבי יצחק אם יש לו בן טוב להשתדך עמו, והשיבו רבי יעקב כי הוא ירא שמים ושמו מנחם מענדל [לימים רבי מענדל לינסקער אבי הרה"ק מראפשיץ]. אבל אני ירא להשתדך עמכם כי אתם מיוחסים, ואנכי בן איש פשוט 'שלוש חייט' אולי אין ישר בעיני אבותיכם, ויענש בני עבד זה, על כל לא אתקשר בשידוך טרם יסכימו אבותינו. לזאת שלח הגאון רבי יוקל מגלוגא [אבי רבי יצחק מהאמבורג] מכתב להרב ר' שלום חייט [אבי רבי יעקב מליסא] כי הוא מסכים לזה השידוך, ויבקשו להסכים גם הוא, וסיים מכתבו בברכה בזה הלשון: אתה שלום ושמן שלום וכל אשר לך שלום. [כלשון הכתוב בשמואל א (ה) והוא [ר' שלום חייט] בתומו שלח מכתב על ידי נכון כמוהו להסכים על השידוך, ויסיים גם הוא: אתה יוקל ושמך יוקל ויתכן יוקל וכו'...]

(שמן הטוב עמ' רע"א)

פ"א ראה הרה"ק מראפשיץ זיווג מן השמים – בת פלוני לפלוני – בשני צדיקים מפורסמים זקני הדור, ורבינו [מראפשיץ] עוד היה צעיר לימים, והשתדל בעצמו להיות שדכן בזה, שהוא להתדבק במידותיו של הקב"ה לזווג זיווגים (עיי' בראשית רבה סח ז) והציע לפני הצדיק אבי הבן, והשיב שהשידוך נכון לפניו, אך בתנאי שהצדיק אבי הבת יתן נדוניא כפל, כי הוא יש לו בן מופלג. ואח"כ בא לפני הצדיק אבי הבת והציע לפניו השידוך, והשיב שהשידוך נכון וראוי לפניו אך בתנאי שאבי הבן יתן כפל, כי הוא יחסן הרבה יותר מאבי הבן והשיב רבינו: הרי השידוך נגמר, כי גם אבי הבן

אמר כן... והצדיק אבי הבת הבין שכדבריו [של הצדיק], ובאמת לא היה רק 'כדיבוריו'. ושאל ממנו הרה"ק מראפשיץ להגביל מצדו מקום וזמן לברך על המוגמר ולשתות לחיים, והגביל לו. אח"כ בא אל אבי החתן ושאלו מה דעתו בדבר השידוך? וא"ל הרי כבר אמרתי לכם בתנאי שיתן המחזות כפליים, אמר לו הרה"ק מראפשיץ: כבר דיברתו עמו וגם הוא אומר כן... וכבר נגבל מצדו הגבלת מקום וזמן, ונתנועעו יחדיו ובאו לחדר אחד ע"י השתדלותו של רבינו, ורבינו הטמין את עצמו בחדר סמוך והסתתר שם, ונעשה ביניהם סכסוכים, כי מובן שהיו רחוקים בקצבת הממון לנדן מקצה אל הקצה, ומיד חיפשו את רבינו השדכן ולא מצאוהו, עד שהוכרחו מעצמם לבוא לעמק השווה, ובהשתדלות האנשים העומדים על הפקודים אצליהם, ועשו תקיעת כף קישור מעדנות ושיבירו קערה, ותיכף נכנס רבינו ואמר: מרן ורבנן מזל טוב מזל טוב!, וכל אחד אמר לרבינו: למה רמיתנו, הלא בפירוש התניתי תנאי כפול וכפל. והשיב רבינו: הלא לא אמרתי רק האמת, כי גם המחזות השני אומר כן, והיינו שגם הוא רוצה כפל, ואתם מחזותנים שוים, כולם קדושים כולם ברורים, והבנתי כיון שיתנועעו יחד יראה כל אחד מעלת חבריו שאינו גנב ח"ו שצריך לשלם כפל... ובוודאי תתפשו בשוה.

(אהל נפתלי עמ' קע"ו)

הרה"צ **רבי אליעזר מדז'יקוב** זצ"ל אמר פעם ביושבו בסעודת מרעים: מאוד יפלה בעיני דברכת המזון אומרים: "הרחמן הוא יברך אותי ואת ביתי ואת זרעי ואת כל אשר לי", מדוע אינו חושב ג"כ את חתניו לוקחי בנותיו. אמנם הוא מותיב והוא קא מפרק, דהרי אומרים 'ואת כל אשר לי, קאי על החתן, כלומר מי שאמר לבתי 'ה' את מקודשת לי', ודפח"ח. (שיחת חולין)

הרבנית מרת בילא [אמו של הרה"ק מראפשיץ] היתה אשה משכלת ומלומדת, ושומעתי כי בשבת הראשונה אחר נישואיה עם הגאון **רבי מנחם מענדל מלינסק**, הלכה עם אמה להתפלל בבית הכנסת כמנהג היהודים די בכל אתר ואתר הנקרא 'שול פירן', אמרה הכלה פירוש בפסוק בתהלים (קכב א) 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך' היינו אני אשמח במה שאמר לי בעלי: הרי את מקודש' לי',

כ"ק מרן ראש הישיבה זצ"ל עם כ"ק מרנן האדמורי"ם מראחמיסטריווקא זצ"ל התודה והברכה למכון "מעייני הברכה" ראחמיסטריווקא

כי על ידי זה 'בית ה' נלך' אוכל לילך להתפלל בבית הכנסת.

מסופר על אבי הרה"ק רבי דוד'ל מלעזוב ז"ע שהיה איש פשוט, וזכה לבן כזה, משום שבכל שבת קודש בעת הגיעו בזמירות 'ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות' היה אומר זאת בבכיות ותחנונים להש"ת.

(רבי שמואל אהרן לידער זצ"ל נטעי אשל)

בגמרא (ברכות י:) אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, שנאמר (ירמיה לג יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. ואם משמחו מה שכוונו, אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות, שנאמר (שמות יט טז) ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וגו'. ויש להתבונן מפני מה הפליגו חז"ל כ"כ במעלת המשמח חתן, וכי איזה עצב ויגון יש לו להחתן ביום חתונתו שיהיו צריכין לעודדו ולשמחו, גם צ"ב הלא הקב"ה משלם שכר מדה כנגד מדה ומדוע זוכה המשמח חתן דייקא לתורה. והנה אחז"ל (קידושין טט) ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה, כי לאחר שהאדם נושא אשה יקשה בעדו לעסוק בתורה כראוי לו מחמת דאגת הפרנסה. ולפי זה יש לומר כי החתן ביום חתונתו דואג ומתאונן אם יוכל מהיום להצליח דרכו בתורת ה', ולזה באים ומשמחים אותו דאדרבה מאחר שנשא אשה יזכה להיות מוסיף והולך בהשגת התורה וישא שאת וביתר עז, שהיה מבואר בגמרא (יבמות סג) דינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא, וכיון שעל ידי הנישואין זוכה להנצל מכל חטא ועון, ממילא יזכה לבחינת שמור ושמעת שיהיו שערי דעת התורה פתוחים לפניו, והיינו טעמא שהמשמח חתן זוכה לתורה, כי מאחר שהוא שימח את החתן בענין התורה, על כן בא בשכרו במדה כנגד מדה שזוכה לתורה.

ריחיים על צווארו ויעסוק בתורה. פ"א סיפר לי הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שהגיע אליו יהודי והתאונן בפניו שאין לו פרנסה, וענה לו רבי יחזקאל: הלא יש משהו שאפשר לפנות אליו בנידון זה, הלא חשב שכונתו לאחד מהעסקנים, ושאל אותו למי כוננתו, ענה לו כוננת היתה להקב"ה.

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיב הגיע לעיירה ז'יטאמיר, ושהה שם כמה ימים, ונכנס אליו שדכן והציע לאחד מצאצאיו שידוך מאחד מבני העיירה, והרה"ק מצא חן בעיניו השידוך ושתו לחיים למזל טוב על גמר השידוך. למחרת הגיעו כמה אנשים מבני העיירה, ואמרו לו שלא נעים לומר לו אל היות ושמו מהשידוך שנערך כאן אתמול, הם רוצים ליידע אותו כי לפני עשרים שנה היה ריונים על המחנות החדש, וכל העיירה ביישה אותו ברבים, ויש עליו כתם גדול כאן בעיירה, ואם היו יודעים שמציעים את השידוך היו אומרים לו לפני זה, אבל נודע הדבר רק אחרי השידוך. ולרבי ר' ברוך'ל כאב מאוד, כי מן השמים העלימו ממנו הדבר, ולהיפך, הוא ראה שזה שידוך

טוב והגון, ולא ידע מה לעשות. ובהמשך היום הלך לבקר בבית האלמנה – הרבנית של ידידו וריעו הרה"ק רבי ועלול זיטאמער שהייתה רבנית חשובה וישישה, וכאשר הגיע לביתה, פתחה את הדלת ואמרה: "ברוך הבא צדיק הדור", והרבי רק ברוך'ל תמה מאוד על פשר הקבלת פנים הזו, שאין מן המנהג כך לקבל, ועוד שרבנית תאמר כן לפניו, ומיד הסבירה את עצמה, ואמרה לרבי שיכנס פנימה לאחד החדרים בביתה ואמרה לו: לפני עשרים שנה עמדתי ליד החלון בחדר הזה עם בעלי הרה"ק ר' ועלול זי"ע בעת שהעבירו ברחוב את המחנות שלכם בקול גדול של מחאה ובזיונות, והרבה מאנשי העיירה היו שותפים לבזיונות, ובעלי אמר לי, את רואה את היהודי הזה שמבזים אותו, הלוואי עלי שאני יהיה נקי כמוהו בעת שאני יעמוד בבית דין של מעלה לאחר מאה ועשרים שנה", והוסיף ואמר לי: "תדעי לך שבשכר הבזיונות האלו, יזכה יהודי זה להשתדך עם צדיק הדור". ועכשיו ששמעתי אתמול מהשידוך שעשיתם עמו, הבנתי מה היה כוונתו, ואני יודעת כבר מי הוא הצדיק הדור. וכמובן שמעשה זו היה כמים קרים על נפש עיפה עבור הרה"ק הרבי ר' ברוך'ל ששמח שוב על השידוך. ומוסר השכל לכל אחד להתרחק מן המחלוקת ומלקבל לשון הרע, די גאנצע שטעטל האט געווסט אז ער איז א פושע און מדראף הים מבזה זיין, בשעה וואס איז ער געווען אום שולדיג, ריין אינגאנצן אזוי ווי ר' ועלולעל האט מעיד געווען בשעת מעשה, און היינט אויך בדורנו, בכל עת ובכל שעה איז דא אזאלעכע מעשיות, און מענטשן האבן ליב זיך אריינמישן און זאגן דעות, ס'איז א רחמנות, שומר נפשו ירחק מהם.

(כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א פיער"ק, שמעונות טובות)

בישומא משה (פרשת מקץ) פירש ע"ה תפלים (ק"ס ה) 'אחלי יכנו דרכי לשמור חוקיך', 'אחלי' לשון תפילה כמו 'יחל' משה' דרכי' רומז לנישואין שנקראו 'דרך' (קידושין ב), וזהו 'אחלי יכנו דרכי' שצריך הרבה להתפלל על זה שיזכה תמיד שיהיה הכל בבחינת 'לשמור חוקיך', שיהיה בקדושה וטהרה ולא לכוונה אחרת, ולשמתפללים להשי"ת הוא בוודאי שומע ומסייע שיהיה כדבעי.

(נטעי אשל)

שמחת הנישואין של הפחד יצחק היתה נקראת "די צווייטע גרויסע חתונה", אחרי החתונה הגדולה והמפ' באוסטיליה. והיה שם כמאתיים וחמישים רבי'שע שטריימליך, וכמובן ששמחה גדולה זו משכה רבבות מיישראל, ולפי הערכת קציני הצבא בחאטין נאמד קהל המשתתפים לשלושים אלף איש, וכשאחד מהמקורבים מסר ידיעה זו לאבי החתן כ"ק אדה"ז מסאדיגורא, הגיב ע"ז, כי הם קציני הצבא העריכו את מספר המשתתפים לפי מדת השטח המכיל חיילי הצבא, אולם חסר להם הידיעה שבמקום שצויד איש צבא, עומדים על מקום זה שני חסידים... וכראי לדבר הוסיף ואמר: בעיני ראיתי בעת שהלכתי לחופה ששני חסידים עמדו זה על יד זה וחסיד שלישי עומד מורם באוויר ביניהם ורגלו האחת בכיס המכנסיים של חסיד זה ורגלו השנייה בכיס

המכנסיים של החסיד השני, הרי שלגבי יהודים וחסידים יש מושג של אנשים שאינן מן המדה ומן המנין. (נר ישראל ח"ו)

הה"ק מראפשיץ ז"ל היה פעם אחת אצל הה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיב ז"ל. במוצאי שב"ק כשהלך לביתו עבר וראה באיזה בית שיש שם חתונה, הלך לתוך הבית ומצא שיש מריבה בין המחנות, שאל להם על מה זאת, השיבו לו שמחות אחד הבטיח ליתן ד' שאהן ואינו רוצה ליתן. שאל אותם הה"ק מראפשיץ אם יש בדחן על החתונה, השיבו, לא. שאל להם אם רצונם ליתן ד' שאהן בעד בדחן, השיבו כולם הן, אמר להם שהוא יהיה הבדחן, וכן היה. בנתיים התחיל הה"ק הרבי רבי ברוך לערוך תיקון חצות ולהתפלל על חורבן הבית, ולא היה יכול, ועשה פעולות בשמים, והשיבו לו שבלילה זו אין צריכים לשום תיקון, כי יש בעירו חתונה שכל הפמליא של מעלה שמחים בה. הלך הה"ק רבי ברוך לחוץ ושמע קול זמר והלך לבית החתונה. כשנכנס לתוך הבית הושתקו כולם לכבוד הה"ק רבי ברוך שבא לשם, והגם הה"ק מראפשיץ הפסיק מלומר גראמען (תרוצים).

ביקש הה"ק רבי ברוך מהה"ק מראפשיץ שימשיך לומר הגדאם, והשיב שלא יאמר עד שהה"ק רבי ברוך יאכל אצל הסעודה, אמר לו הה"ק רבי ברוך "נא עס איז זייער שווער צו עסען" (קשה לי מאד לאכול) כי אינני רגיל בכך, ועדיין לא רצה הה"ק מראפשיץ לומר, עד שהה"ק רבי ברוך נטל ידיו להסעודה ואכל. אח"כ ביקש מאתו עוד שיאמר דבחותן כיון שכבר אכל, אמר לו הה"ק מראפשיץ שלא יאמר עד שירקד הה"ק רבי ברוך לפני הכלה, אמר לו הה"ק רבי ברוך שמעולם לא רקד אפילו אצל ב"ב, ולא רצה הה"ק מראפשיץ לומר, עד שסמך עצמו הה"ק הרבי רבי ברוך על השולחן, ואמר להה"ק מראפשיץ שיקרא אותו לרקידה, ורקד הרבה. אח"כ אמר שהודיעו לו שכל הפמליא רקדו עמו שם כל הלילה על החתונה. (חמדה גנוזה)

שלשה מרחיבין דעתו של אדם דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים (ברכות טז). פירש הרה"ק רבי משולם זוסיא מאניפולי ז"ל, להכוונה שבשלושה הדברים הללו צריך האדם להרחיב דעתו בהם, שכמו שהם – יהיו טובים אצלו. דאי לאו הכי איך אפשר דיהא לו דירה נאה וכו', היא יש יותר נאה מזו. וזה שאמרו "שלשה דברים מרחיבין", ומפרש ואומר "דעתו של אדם" הוא המרחיבין, מי שיש לו דעת – הוא מרחיבין.

(זהב המנונה עמוד פ"ב)

הס"ק מלענאוויטש השתתף בשמחת נישואין, כשהגיע העת שעמד לצאת מן המקום, נעמד תלמידו הרה"צ רבי נחום שו"ב מלאנים ע"י הפתח. שאלו הס"ק ז"ל: נחום מה אתה מבקש? השיב: שמעתי מהרבי כי **כיד הדותא בי מלאך הוא עת צוון לפעול רחמים**, רצוני להיפטר ממדת הכעס, והבטיחו מן ז"ל. מני אז לא היו יכולים להביאו לידי כעס בשום אופן. אשת הרה"צ רבי נחום הנ"ל נסעה פ"א לבקר בבית אחותה שהתנהל בעשירות, ונשארה לשבות אצלה, בפניא דמעלי שבתא ישיבה ובכתה, סברה אחותה, שהיא בוכה בגלל שנזכרה בעניות אשר בביתה,

אחותה מדליקה נרות בפמוטי כסף והיא בשל חרס. ניסתה להרגיע את רוחה וא"ל מה תדאגי, הלא במקום 'עושר' יש לך 'אושר' עם בעל גדול ונשגב כזה, והשיבה: לא על כך בכיתי, אלא בביתי מאירים שבת'דיגע ליכט, וכאן דולקים נרות של חלב ופתילות בלבד. (תורת אבות עמ' רע"ז ועמ' רפ"ו)

וכל השפעות טובות וברכות וקדושות נשפעות בעת שמחת נישואין, וכן שמעתי בשם **הרה"ק רבי יעקב יצחק זי"ע הרבי מלובלין** שלכן נקראים 'בעל' שמחה שהוא בכחו להיות אדון ובעל על כל דבר שמחה, ליתן לאחרים השפעות טובות. (רמתי' צופים)

פעם נפגש **הגה"ק רבי פיניע'לה אוסטילער** [חתן מהרי"ד מבעלזא] עם **מון שר התורה הגאון האדיר מטשעבין זצ"ל**, בבואם להשתתף בשמחת חתונה, ואחרי החופה נכנסו הרבי מאוסטילא והגאון מטשעבין להפסקה קצרה עד שהקהל נוטלים ידיים וכו' לביהמ"ד הסמוך, והתחילו לשוחח בדברי תורה, והתעמקו בעומקו של תורה לטייל ארוכות וקצרות, ומרוב שקיעתם בדברי תורה לא הרגישו כלל איך שהזמן חולף שעה אחר שעה, עד שבאו כבר המתפללים עם הטו"ת בידם לתפלת שחרית, או אז הבחינו שהלילה כבר חלף ועבר, והגאון מטשעבין מגודל התפעלותו על עוצם גאונו ובקיאיותו של **רבי פיניע'לה**, התבטא אח"כ מגודל הערצתו עליו וכינוהו "שר התורה"! אגב, כעין זה מסופר שפעם נסעה בתו של הרבי מאוסטילא - הרבנית הצדקנית מסקופה מרת טראני ע"ה לנסיעה קצרה, והיתה אמורה לחזור עם הרכבת שהגיעה בשעה שש בבוקר. ונודמן לה שאיחרה את הרכבת, ועל כן חזרה עם הרכבת השני' בשעה תשע. כשנכנסה לבית רבינו שהיה שקוע בלימודו כל הלילה ולא הבחין שכבר הגיע שעות הבוקר, שאל בתמי', דער זעקסער באן איז שוין אנגעקומען? ענתה לו שלא רק העקסער באן כבר הגיע, כי אף הניינער באן כבר הגיע. (גליון ד"ת בעלזא)

פעם ישב אברך בבית מדרשו של **הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע**, והתחיל להרהר היות שזמן הקעסט שחמיו הבטיח לו עומד להסתיים, ואינו רוצה להיות סוחר ולבלות הזמן, לכן ישתדל להיות מורה צדק, ואם לא יעלה בידו להיות מו"צ ישתדל לכה"פ להיות צלמד תשבר, והמשיך האברך ברעינו להרהר שאם לא ישיג מלומדות אזי יחזור על הפתחת ל"ע ולא יבטל א"ע מעבודת ה', פתאום פתח הרבי מלובלין זי"ע את הדלת ונכנס לביהמ"ד וצעק על האברך: יונגעראמא, אל תמשיך עלך דינים, יהודי צריך לעבוד את השי"ת מתוך נחת. (אוצר ישראל)

הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זי"ע היה פעם באיזו חתונה יחד עם אחיו הקדושים **בני המגיד מטשורנאביל זי"ע**, ואחד מהעולם שימח את הקהל בדברי בדיחות. באמצע דבריו פלטו שפתי בשגגה קריאה של גנאי, שאל הרה"ק רבי יוחנן: מי הוא זה שאמר כך וכך? נענה לו אחיו, **הרה"ק רבי דוד מטאלנא** זי"ע, שלא יקפיד כל כך, כיון שהבדחן לא התכוון לרעה ואך בשגגה יצאו

הדברים מפיו. ענהו רבי יוחנן ואמר: 'אז מיר זענען אלע דא, איז דאך דער טאטע דא (-המגיד מטשערנאביל), און אז דער טאטע איז דא, איז דאך דער זיידע דא (-המאור עיניים), און אז דער זיידע איז דא, איז דאך דער בעל שם טוב דא, און אז דער בעש"ט איז דא, איז דאך דער קודשא בריך הוא מיט די גאנצע פמליה של מעלה דא, און אויב אזוי- ווי קען מען רעדן אזוי?..' (האיגוד, פיינסק קארלין, בהעלותך תשע"ד)

בעת שמכינים עצמינו לימי השמחה, צריכים גם לבקש שיהיה לנו את הדעת הנכונה. כל דבר אשר יהודי עושה, צריך לעשותו עם דעת. וכאשר מתכוננים לקראת שמחה עם הדעת הנכונה, יש לשמחה זו משמעות אחרת לגמרי. וגם אח"כ נשאר רושם מהשמחה, שהרי צריך להיות בחי' 'אשר עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב', וצריך להיות שהשמחה יצא אל הפועל 'ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם', שהרי השמחה מעורר את האדם. (כ"ק אדמו"ר מבאבאן שליט"א, לקוט עת דודים)

הרה"ק רבי משה מראזוואדוב סיפר: בעומדי תחת החופה הרגשתי לפתע שאחד מחזיק ידיו עלי, [והוא היה בטבעו איש חלש ומה גם אחרי שהתענה כל היום], וחרה לי הדבר והפניתי ראשי לאחורי להביט מי הוא זה, וראיתי שזקיני הקדוש **מראפשיץ** עומד ומברך אותי, והחרתי פני איך האב מין נישט וויסענדיג געמאכט. אחר החופה סיפרתי את הדברים לאבי **הרה"ק מדזיקוב**, ואמר לי טוב מאד עשית בני. שאביו היה שבע רצון על גודל מדרגתו בגיל צעיר כזה שזכה לראות את הרה"ק מראפשיץ לאחר הסתלקותו ולדעת להכיר שהוא זה, וגם לא לקבל התפעלות ולא להתבהל.

סימן לשידוך שהאבות הק' מסכימים לזה, כאשר משתדכים שוב פעם עם משפחה זו.

(הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע)

סיפר **הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל אב"ד ראדומישלא-לונדון**, כי זקיני **הרה"ק רבי לייבוש מברעזאן** זי"ע היה פעם שדכן אצל אחד מצאצאיו של **הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב**, והיה חוכך בדעתו באיזה אופן לבקש את השדכנות געלט מרבינו, אך לא העיז לעשות כן, בהגיע עת החתונה, שידלו אביו **הרה"ק בעל שפת אמת מברעזאן** זי"ע שבעת החופה יבקש את השדכנות געלט מרבינו, ואכן בעת החופה ביקש הרה"ק ר' לייבוש מברעזאן מרבינו רפואה על מיחוש שהיה לו בתור דמי שדכנות, והעיד אח"כ הרה"ק מברעזאן שהרגיש כיצד נוטל ממנו הרה"ק מזידיטשוב את המיחוש ממש כמשחל בניתא מחבלא.

(גליון ד"ת בעלזא, בהעלותך תשע"ד)

פעם אחת כיבד **הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע** בברכת המזון בשבע ברכות לחתן, וחייבו תמורת זה שילמד שבועים דפי גמרא.

(מטה אהרן גליון ק"ס)

וכן היה קבלה בידי חסידים ואנשי מעשה לנסוע לצדיקים בעת שמחתם, שמשם יגיעו ליראת שמים בוודאי.

פ"א נכנס אחד מנכדיו של **הרה"ק ה"פחד יצחק מבאבאן** זצוק"ל לשאול אודות שידוך אחד שמציעין לו אודות בתו בחור טוב ומשובח מאוד בכל המעלות, וצוה להתודע אם הוא לומד בכל שבוע חומש ורש"י, אז יעשה השידוך. (הרה"ק רבי משה'נו מבאבאן-קראקא הי"ד, לקוט עת דודים באיאן)

סיפר **הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל**: זכיתי להצטרף למפלייתו של כ"ק **אדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקארלין** זי"ע בעת שבה לבקר את דודתו הרבנית הצדקנית מרת פייגל'ה מדרוהובין ע"ה, (בתו של הרה"ק **רבי אברהם יעקב מסדיגורא** חתנו של **מון הבית אהרן** זי"ע). בעת הביקור סיפרה הרבנית מעשה נורא הוד שהיתה עדה לו - היה זה באחת משמחות הנישואין בחצר הקודש אצל זקנה, **הרה"ק רבי ישראל מרוזין** זי"ע. הרה"ק השיא את נכדו, והשמחה נערכה כראוי וכיאות למלכותו בתפארתה. אלפים הגיעו לחתונה מכל הערים והמקומות, וכדי שיוכלו להכיל את כל אלפי המשתתפים הכינו את מעמד החופה ברחבה ענקית אשר מחוץ לעיר. בין הבאים לשמחה היתה הרבנית הצדקנית המפורסמת אדל, בתו של **הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז** זי"ע, אשר השתתפותה בשמחה של בני קדוש שכזה, גרמה להתרגשות מרובה בקרב בני המשפחה הרוממה. הרבנית כבר היתה ישישה ובאה בשנים, ומשכך, דאגו בני המשפחה לכבודה ולשלומה, וכדי שלא ידחקו אותה ההמונים ותוכל להיטיב לראות את כל מהלך החופה, והושיבו אותה על גבעה הסמוכה למקום, אשר משם תוכל לחזות במהלך החופה ללא כל חשש. בתור אחת מבנות המשפחה - סיפרה הרבנית פייגל'ה - ביקשו ממני לעמוד לצידה ולשמוע עליה. עם התקרב שעת החופה גאו רגשות אלפי החסידים. חדרת קודש של יראה ותשובה עילאה אפפה את המקום, המנגנים החלו לפרוט על כינוריהם ניגוני התעוררות, וכל הקהל עמד במקום והמתין בדריכות להגעתו של הרבי הקדוש מרוזין. רטט של קדושה חלף בלב כולם כשראו את דמותו של הצדיק מתקרבת למקום, כשהוא אפוף בשרעפי קודש ופוסע לאיטיות אל עבר החופה. הקהל עקב אחר צעדיו של הרבי והנה להפתעת כל הציבור פנה הצדיק הצידה והחל לפסוע לעבר הגבעה שעליה ישבה הרבנית ממעזיבוז. משניגשו אליה הצדיק ובני לויתו, הרעיפה הרבנית הצדקנית מברכות פיה על ראשם של הצדיק ובעלי השמחה, ואחר פנתה אליו בבקשה: **יש לנו בקבלה כי בשמחת הצאצאים האבות יורדים ובאים מעולם האמת להשתתף בחופה. אם כך, בוודאי אמורים להגיע כאן אביכם הרה"ק רבי שלום מפרוהוביטש, זקינכם הרה"ק רבי אברהם המלאך, ואבי זקינכם הרה"ק המגיד הקדוש ממעזיבויטש, ומסתמא יבוא גם מורו ורבו ה"ה זקני מון הבעש"ט הקדוש - להשתתף בשמחה.**

'ובכן - אמרה הרבנית וכשהיא מושיטה ילדי הקדושות של הרוז'נער 'פתקא' אמרה: **אנא מכם, תמסרו את הקוויטל הזה לידי זקני, הבעל שם טוב הקדוש זי"ע!..** ללא אומר ודברים נטל

הרה"ק את הפתקא, תחבה לתוך אבנטו ופנה לעבר החופה. מעמד החופה היה רווי הוד, ולאחר מכן פרצה כמובן השמחה במלוא עוצה והרקיעה שחקים. אחר שירד הרה"ק מבימת החופה, שוב השיג את פעמיו לעבר הגבעה, שם ישבה הרבנית, ניגש אליה ואמר לה בשמחה: "קיימנו את השליחות, ומסרתי המכתב להבעל שם טוב הקדושו!". (האיגוד, פינסק קארלין, בהעלותך תשע"ד)

ליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא. והפ' על מי שעושה חתונה שאין כתובה, דלא רמי ביה' שלא יתעלה אצלו 'תיגרא' היינו המשא ומתן שלו, כי בעידנא דחדוואת מסוגל לפרנסה עבור הבעל שמחה. (הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע)

שמעתי מאדמו"ר ממעיינות צללה"ה כאשר האדם עושה איזה נישואין לבניו, משם באה לו פרנסה, ומצאתי לזה רמז 'יעש להם משתה' דהיינו שעושה חתונה לבניו, אזי 'ויאכלו וישתו' באה לו פרנסה וכל טוב. (אור לשמים, פרשת תולדות)

הרב מטעפליק זצ"ל [יא"צ כ"ח סיון] היה נוהג לקבץ מעות בשטיבלאך בין מנחה למערב, ונימק מנהגו בכך, שפעם בחול בימים כתיקונם היה נהוג לשלם מעות לרב שבא לסדר קידושין, אך היום בירושלים כשהולך לסדר קידושין ורואה את העניות בה שרויים החתן והכלה, שאין להם אפילו לחם לאכול ובגד ללבוש, נוהג הוא להיפך שנותן להם מעות עבור 'הכנסת כלה'.

(כ"ק אדמו"ר מהר"ם מראחמיסטריווקא זצ"ל)

פ"א בא חסיד להרה"ק ה"אמרי אמת" מגור ואמר לו שבקרב ישי נישואין לבנו ואינו יודע מהיכן יהיה לו את הכסף הדרוש לו, וענה לו האמרי אמת, כאשר עם ישראל התלוננו בפרשת בהעלותך בענין המן והשליח, אמר משה להקב"ה "האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדיתי" וקשה מה טען בזה משה רבינו, הלא גם אם היה מולידים לא היה יכול להוריד להם מן מהשמים, אך צריך לתרץ שאב יכול לעשות עבור בנו הכל אפילו דברים שאינם מציאותיים, כך גם אתה – אמר ה"אמרי אמת" לחסיד – יכול הינך להשיג את הכסף הדרוש לך לנישואי בנך. (מנחת שמואל, לעלוב)

הגה"צ ר' משה דייטש זצ"ל אב"ד שאץ לונדון כותב עובדא מזקיני הרה"ק רבי שלום משאץ זצ"ל שכשהשיא את רבי משה הנ"ל היו הוצאת החתונה על הרה"ק משאץ, ולאחר תום השבע ברכות ניגש אליו יהודי ונתן לו סכום מעות, שאל אותו זקיני למי המעות אלו להוצאת החתונה שזה שייך לי או לדרשה - געשאנק שזה שייך להחתן והכלה, הלה לא היה מוכן לשאלה כזאת

ומיד ענה רצוני לתת המעות להרב, למחרת ניגש השאצער רבי לנכדו החתן ואמר לו כל הלילה נדדה שנתי מחשש שאותו יהודי לא אמר כן אלא לכבודי אבל לא בלב שלם ולכן קח לך את המעות ואין ברצוני לידע ממזמן הזה. (מעיינות החיים, זוועה"ל)

איתא בגמרא (ע"ז נה) הבא לטהר מסייעין אותו, וידוע הדיוק בזה דהול"ל 'מסייע אותו' לשון יחיד, שהקב"ה מסייעו, ומהו 'מסייעין אותו' לשון רבים, אלא הביאור דקאי אנשמות הצדיקים, כאשר מזכה הקב"ה שאבות אבותינו ישתתפו בשמחת צאצאיהם, ואשר לעת כזאת מצויים הם פה עמנו, אז הם המסייעים הגדולים, ובזמן השמחה הוא עת רצון לטהרנו ולקדשינו. (כ"ק אדמו"ר הבאר יעקב מנדבורנה זצ"ל, לדורות, נדבורנה ירושלים, גליון י"א)

סיפר הרה"ג ר' **יעקב וייגרטן** שליט"א שפ"א אמר לו **כ"ק אדמו"ר מהר"ם מראחמיסטריווקא** זצ"ל: אנשים חושבים שסידור קידושין הוא כיבוד גדול, ומריבים על כך, אך האמת אין זה אלא שמשות, כי הלא מעיקר הדין "ברכת אירוסין" שייך לחתן, רק כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע תיקנו לאחר שיאמר הברכה במקום החתן, ואם כן מה מקום לעשות עסק מזה, ועוד להיפגע מכל הכרוך בזה. ושמעתי דבר נאה **מהרה"ח ר' משה אליעזר גריפעל שליט"א** שאביו הרה"ח ר' **שמואל שמעלקא** ז"ל היה נוהג לומר: "וינהגו בכבודות" אז די זעסט אז ס'האט מיט כבוד שטיקלעך... "ויאמר אנוסה" לויף אוועק!... ובספר 'מעיינות החיים' של **כ"ק דודי אדמו"ר מזוועה"ל זצ"ל** מארה"ב הביא בשם גיסו **כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א** שמעמ מחותנו הגה"צ **רבי שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל** שהיה עד קידושין בעת שהשיא **כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא** את אחד מצאצאיו והחתונה הייתה במנהטן, וידד אז גשם עז מלווה ברוחות סוערות, וכיבדו את **האדמו"ר מבאיאן** בברכה אחריתא, אך הוא היה עדיין באולם ולא יצא לחופה מפני הגשם העז, נענה **האדמו"ר מקאפישניץ זצ"ל** (שהוא כן עמד בחוץ) להמחותן האדמו"ר מראחמיסטריווקא למה לו להטריח את האדמו"ר מבאיאן אני אוכל לגשת ולומר הברכה. והיינו שלא הרגיש כלל שיש בזה משום כבוד. (שמועות טובות)

כשהיה ההחתונה של בנו חורגו של מרן **[מהר"א מבעלזא]** זצ"ל הרה"צ **רבי אברהם פאלאק מבערגסאז**, לא רצה מרן זצ"ל בתחילה להיות המסדר קידושין, אבל הפצירו בו מאוד, עד

שהוכרח להיות המסדר קידושין, ולפני שהלך לסידור קידושין צוה שיתנו לו שולחן ערוך אבן העזר, ועבר על הדפים [דורכנעמישט די בלעטער]. (הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל, יעש כן אהרן)

מרן זצ"ל אמר טעם למה אין נוהגין לומר להעדים לפני הקידושין שיעשו תשובה, [כמו שכתב הרמ"א אבה"ע סי' קנ"ד לענין גט רח"ל], "ווייל ווען מען הערט די ווארט 'קידושין', וועלכע איד כאפט נישט קיין הרהור תשובה. (שם)

מרן זצ"ל אמר בשם אביו **[מהר"ד]** זצ"ל שלבוש שטריימל הוא סגולה לבנים טובים, ומרן זצ"ל בשבת שלפני החתונה של יוצאי חלציו הלבשים הוא השטריימל.

כשהיה החופה של **הרב איציק'ל רוקח ז"ל** בן הרה"צ **רבי יהושע מיערוסלוב** זצ"ל אחי מרן זצ"ל אמר מרן זצ"ל לאחיו הרה"צ **מבילגורייא זצ"ל**, 'ביז דאך א פנטער, דארפסטו נישט קיין כיבוד'. (שם)

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ח **[בעל שפע חיים מקלויזענבורג]** ז"ע עובדא דהוי אצל הרה"ק **בעל דברי יחזקאל משינאווא** ז"ע כשהיה בסוף ימיו לעת זקנתו, שהיה בעירו בחור אחד יתום אשר היה צריך לעלות לתורה בשבת קודם חתונתו ולא ידע לקרות, והיה מתיירא מאוד שלא יתבייש כשיצטרך לעלות למפטיר ולומר כל ההפטורה, ובא הבחור והשיח את צערו לפני הרה"ק משינאווא, הרגיע אותו הרה"ק משינאווא ואמר לו שאל ידא והוא יסדר הכל על צד היותו טוב, ויהי בשבת בבוקר והרה"ק משינאווא אמר שרצונו לילך להתפלל בבית המדרש של העיר, והיה זה לפלא גדול בעיני כולם כיון שזה היה מרחק רב מביתו וכבר היה אז זקן מופלג, והלך בשארית כוחותיו להתפלל בבית המדרש הרחוק, ויהי כשהגיע תור החתן לעלות לתורה פתאום התלהב הרה"ק משינאווא והתחיל לעשות רעש בדפיקה על השולחן בקול גדול כשמפזם לעצמו 'טאטע זיסער', וכך עשה משך כל העת עד שגמר החתן כל ברכות ההפטורה שאז התעורר מדביקותו והפסיק לדפוק, וכך יצא שאי אפשר היה לשמוע מה שהחתן מוציא מפיו, וכל כך הטריח עצמו אותו צדיק בשנות זקנותו בשביל שלא יתבייש אדם מישראל. (מעיינות החיים, זוועה"ל)

בדבר השידוך העיקר אצלי הקרן, ואם באמת תלמיד חכם וירא שמים, געלט מיז זיין בוטח בה', [בענין הכספים חייבים לבטוח בה']. (כ"ק אדמו"ר רבי אברהם יהושע העשל מקאפישניץ זצוק"ל)

ויעל אליה"ו בסערה השמימה - ברוך דיין האמת

תזל אפנו דמעה מהשבר הגדול מפטירתו בדמי ימיו של בוגר וידיד נאמן לישיבה"ק, ומסור בלב ונפש לכ"ק מרן ראש הישיבה בעל הברכת שמעון זצוק"ל, איש חי ורב פעלים לתורה וצדקה וחסד

הרה"ח ר' אליהו צבי ב"ר נתן נטע הנדלר ז"ל

שנלכ"ע ביום כ"א סיון תשפ"ה

ומשגרים אנו תנחומין לכל המשפחה הרוממה

ולבנו תלמידי הישיבה הרב **שמעון משה שליט"א** הרב **חיים מאיר שליט"א** הרב **נתן נטע שליט"א** המקום ינחם אותם ואת כל המשפחה הרוממה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד, ומעתה ששון ושמחה ישמעו במעונם כל הימים אכ"ו.

תלמידי הישיבה חכמי ורבני הישיבה הנחלת הישיבה מערכת כוכבי אור

כוס תנחומין

נשגור בזה למע"כ מורנו הרב הגאון

רבי יעקב שמש שליט"א

משגיח בישיבה"ק רבות בשנים

על השבר הגדול בפטירת בנו הרב החסיד הנעלה

רבי יוחנן נפתלי צבי ז"ל

המקום ינחם אותו ואת כל המשפחה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד, ומעתה ששון ושמחה ישמעו במעונם כל הימים אכ"ו.

הילולא דצדיקא		ערש"ק כ"ד סיון
רבי חיים ב"ר בנימין משה שטיין. [ראש ישיבת טעלז]	רבי דוד מאיר ב"ר אברהם צבי וייס גאב"ד נוה אחיעזר. (אמרי דוד)	רבי אברהם מינץ מפאדווא ב"ר יהודה.
רבי יום ב' כ"ח סיון	רבי משה נחום ירושלימסקי אב"ד קיעליץ, אסטראלענקא, וקאמינקא ב"ר בנימין. [תלמיד רבי דוד מטאלנא, ורבי יוחנן מראחמיסטריווקא] [שו"ת נחנת משה, לשד השמן על הרמב"ם, שו"ת באר שמה]	רבי יעקב יצחק שפירא מבלענדוב ב"ר חיים מאיר יחיאל ממאגליניצא. (אמת ליעקב)
רבי יום ל' סיון	רבי יהודה ונדל ב"ר משה. [מחכמי הקלויז בבראד] [זקוק של השר שלום מבעלזא]	רבי ישראל חיים פריעמאן אב"ד ראוהוב ב"ר יהודה. [ליקוטי מהרי"ח]
רבי יום ד' כ"ט סיון	רבי חיים ב"ר יצחק קיצע אב"ד אירשא. [אוצר חיים]	התנאים רבי שמעון ב"ר גמליאל.
רבי יום ב' כ"ח סיון	רבי יחיאל יעקב מקאזניץ ב"ר אלעזר. [חתן רבי אלימלך מגאדזיסק]	רבי חנינא סגן הכהנים.
רבי יום ל' סיון	רבי שלמה קלוגער אב"ד בראד [מלפנים אב"ד קאלקוב, יזעפוף] ב"ר יהודה אהרן אב"ד קאמארוב. [אמרי שפר, בגדי יו"ט, האלף לך שלמה, ובחזית בחיים, חיידושי אנשי שם, חכמת התורה, טוב טעם ודעת, כווי נדירים, מי נדה, נדרי נזיר, ספר החיים, קנאת סופרים, שבעה עניים, שרי טהרה, שנות חיים, ועוד]	רבי שמואל סגן אלשיך הן גדול.
רבי יום א' כ"ו סיון	רבי חיים אלעזר וואקס אב"ד קאליש [מלפנים אב"ד טארניגראד, ופיטערקוב] ב"ר אברהם יהודה. [שו"ת נפש חי ועוד]	רבי דוב בעריש מביאלה ב"ר אברהם מטשנבוב.
רבי יום ב' כ"ז סיון	רבי מאיר ראזענבוים מקרעטשיניץ ב"ר מרדכי לייפער מנדבורנא. [חתן רבי יחיאל מדורווא]	רבי אריה לייב ב"ר אשר אב"ד מינסק ומינץ. [שאגת אריה] [ענין ט"ו תמוז וכו' תמוז]
רבי יום ג' כ"ח סיון	רבי יוסף הצדיק בן יעקב אבינו. [בספר רבינו חיי (שמות א ו) הביא היא"צ ביום א' תמוז, ובסדר הדורות הביא גירסה נוספת על יום כ"ז תמוז, [ונכמה הביא היא"צ מחר ב' תמוז ואין לזה מקור]	רבי דן מראדוויל ב"ר יצחק. [חתן האהוב ישראל מאפסא] [יש שהביאו כ"ה ניסן]
רבי יום ד' כ"ט סיון	רבי נתן נטע פראנקפורטער ב"ר לייב אב"ד מטערסדארף.	רבי חיים סופר אב"ד קהילות יעמערניג, פעטער, מוקאטש, ובסוף ימי אב"ד בודאפעסט
רבי יום ה' ל"א סיון	רבי קלוימוס קלמן ב"ר אהרן הלוי עפשטיין. [מאור ושמש]	ב"ר מרדכי אפרים פישל סופר. [שו"ת מחנה חיים, פלס חיים, שערי חיים, קול סופר]
רבי יום ו' ל"ב סיון	רבי דוד צבי קאצנבורג ראב"ד דק"ק טאפאלטשאן.	רבי אליהו מוויסקוט ב"ר אברהם יוזפא השרף מקאנסקאולא. [אזור אליהו]
רבי יום ז' ל"ג סיון	רבי גרשון מרגליות אב"ד יזטאמיר ב"ר בן ציון. [תלמיד הקדושת לוי, וחתן רבי ישכר דוב מזלזלטשוב בעמח"ס מבשר צדק]	רבי אברהם שלמה אננפעלד ב"ר שמואל אב"ד יעניץ. [תלמיד החת"ס, ואביו של גאב"ד ירושלים הגר"ח ז"ע]
רבי יום ח' ל"ד סיון	רבי מרדכי אפרים פישל סופר מפרשבורג ב"ר אליעזר זוסמאן. [תלמיד החתם סופר]	רבי משה צבי טווערסקי מטאלנא פלדלפיה ב"ר מנחם נחום.
רבי יום ט' ל"ה סיון	רבי יצחק זעקל ס"ל פולאק ב"ר אברהם מבאנימאד. [ברכות יצחק] [תלמיד החתם סופר]	רבי ראובן פיינ ב"ר שבת. [ראש ישיבת תורה דעת] [בין המשפחים]
רבי יום י' ל"ו סיון	רבי שלמה הלברשטאם מבאבוב ב"ר מאיר נתן. [עטרת שלמה]	כ"ק מרן ראש הישיבה רבי ברוך שמעון בן רבי יוסף משה שניאורסון. [ברכת שמעון]
רבי יום י"א ל"ז סיון	רבי משה ב"ר פוקס אב"ד גראסווארדיין ב"ר בנימין שריטער. [יד רמה] [תל מהר"ם שיק והכתב סופר]	רבי א' כ"ו סיון
רבי יום י"ב ל"ח סיון	רבי יצחק איוויק טויב דיין דק"ק בשאמשאן. [נכד הרה"ק מהרי"א מקאליב]	התנא רבי יוסי בן קיסמא.
רבי יום י"ג ל"ט סיון	זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן	רבי אברהם ז"ק אב"ד שאריגראד ב"ר מאיר.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

למעש"ת עט"ר

מרן ראש הישיבה שליט"א

לרגל השמחה בחצר הקודש

שמחת נישואי הנכדה תחי'

בת בנו הר"ג רבי שלמה זלמן שליט"א

עב"ה החתן הנעלה פרי עץ חיים

הרב עזרא אברהם מנחם שליט"א

בן כ"ק אדמו"ר מלויצק שליט"א

ונכד כ"ק אדמו"ר מאלכסנדר שליט"א

יה"ר ויהיה לבניו עדי עד לתפארת בית אבוב"ק, ויראו מהם ומכל יוצאי"ח דורות ישירים מבורכים ורוב נחת דקדושה מתוך אושר ועושר וכבוד ובריות גופא ונהו"א מעליא וכט"ס אכ"ר

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

נשגד בזה למע"ה ידידינו מנוער החתנים החשובים

כמו משה יוסף טווערסקי ז"ל

לרגל שמחת אירוסיו בשעטומ"צ

כמו אריה ראזענוואסער ז"ל

לרגל שמחת נישואיהם בשעטומ"צ

יה"ר ויהיה לבניו עדי עד לתפארת בית ישראל, ויזכו לדורות ישרים מבורכים, ותורה ודולה ויחזיקו על שולחנם נט"ס אכ"ר.

מחללים בלג"ח: תלמידי הישיבה יוצאי ישיבת "מאור יצחק"

אברהם שמשון פליין טויבניץ, ברוך יוסף פיליש, מרדכי טולאן, ישראל פריינדאן, משה לאנדאס.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

נשגד בזה מעומק הלב לתלמידי וידידי הישיבה הע"י שהשמחה במעונם

הרב נפתלי נוסבוים – ר"מ דישיבה"ק ור"י חיי משה, וראב"ד אהבת שלום, ירושלים

הרב דוד וייס – ר"מ דישיבה"ק, ירושלים

הרב ברוך לייב ראבינאוויטש – קס"ת אדמו"ר מביאלא, לונדון

הרב חיים לנציצקי – ירושלים

הרב צבי רבינוביץ – קס"ת אדמו"ר מביאלא, רמ"א, ב"ב

הרב מרדכי גנוט – בעמח"ס לוח דבר בעתו, בני ברק

הרב יחזקאל וייס – מרביץ תורה בישיבה"ק, ירושלים

הרב חיים יעקב פרענקל – מרימנוב, ירושלים

הרב ברוך בענדט טווערסקי – לייקוואד

הרב יצחק צין – מרביץ תורה בישיבה"ק, ירושלים

הרב יחיאל יהושע רבינוביץ – אב"ד שפיקוב, אנטווערפן

הרב יעקב יוסף זינגר – רמות, ירושלים

הרב יואל גנוט – אלעד

הרב יואל ערלאנגער – ירושלים

הרב עקיבא צוויבל – בני ברק

הרב שלמה זלמן שניאורסון – בן מרן ראש הישיבה שליט"א, בית שמש

הרב אברהם חיים שאמאל – וויליאמסבורג

הרב אליעזר ליפא זולדאן – לייקוואד, ארה"ב

הבה"ח כמו יהודה אריה לייב ראזנוואסער – לייקוואד, ארה"ב

הבה"ח כמו עזרא אברהם מנחם שוחט – נכד מרן רה"י שליט"א, ירושלים

הבה"ח כמו אשר זעליג אוברלנדער – ארה"ב

הבה"ח כמו יחיאל מיכל קאליש – ארה"ב

הבה"ח כמו שמשון צין – ירושלים

הבה"ח כמו משה יוסף טווערסקי – לייקוואד, ארה"ב

הבה"ח כמו נפתלי משה צוויצל – ארה"ב

הבה"ח כמו ישראל פריד – חיפה

הבה"ח כמו שלמה שווארץ – ירושלים

הבה"ח כמו צבי מנחם פריד – בית שמש

הבה"ח כמו אשר זעליג זינגר – רמות, ירושלים